

Lietuviškas GARSAS

Licensed by ICD-Press Branch Office of Military Government for Bavaria * Licensee and Responsible Editor: Medardas Bavarskas * Printed by: Schweinfurter Druckerei u. Verlagsanstalt G. m. b. H. * Circulation: 2000 * Karinės Valdžios leista * Ats. redaktorius: Medardas Bavarskas * Red ir Adm. adresas: (13a) Schweinfurt, Franz-Schubert-Str 14a * Ein. sąsk. Nr 2943 Dresdner Bank Schwft. * Atsk. nr. kaina 1 RM

Nepavykę nauji UNRRA-os kėsiai Ar jau atėjo laikas? Emigracijos reikalu

GENERALINIS DIREKTORIUS NORĖJO VISUS DP BE ATODAIROS REPARUJUOTI

Roma, IV. 9 (Dena). INS pranešimu, generalinis UNRRA-os direktorius generolas Lowell Rooks spaudos konferencijoje pareiškė, kad visi DP, šiuo metu gyvenantieji UNRRA-os globojamose stovyklose, turėtų būti gražinti į namus, jei Tarptautinė Pabėgėlių Organizacija (IRO) iki birželio 30 d. nepradėtų savo veiklos. Tai turėtų būti vykdoma, neatsižvelgiant į tai, kokio pobūdžio režimas šiuo metu viešpatuoja DP tėvynėse, nes UNRRA iki to laiko baigianti savo veiklą.

Toliau generolas pareiškė, kad 12 iš 15 reikalingų IRO sukurti valstybių Tarptautinės Pabėgėlių Organizacijos planą patvirtino, tačiau ne viena iš jų dar nesėmė atitinkamų veiksmų.

Tik 83 dienos liko iki UNRRA-os veiklos Europoje pabaigos. Todėl esąs gyvybinės svarbos reikalas griebtis ko nors konkretaus DP likimui išspręsti. UNRRA, kaip generolas toliau pareiškė, intensyviai stengiasi iš visų Europoje esančių stovyklų visus DP repatrijuoti. Iki UNRRA-os veiklos pabaigos turėtų būti sugražinta apie 700.000 DP, jei IRO neperimtų šalpos darbo.

Baigdamas generolas Rooks pareiškė, kad jis rimtai bijo, jog tai gali būti „jau pervėlu“.

NUSTEBIMAS LONDONE

Oficialūs britų sostinės sluoksniai, kaip praneša diplomatinis Reuterio korespondentas, esą neparastai nustebinti tokiu generalinio UNRRA-os direktoriaus pareiškimu.

Čia pareiškama, kad Britanijos vyriausybė visada priešinosi pri-

verstinei pabėgėlių išskyrus (tariamų karo nusikaltimais arba vokiečių rėmėsiu asmenų) repatriacijai. Londone pabrėžiama, kad ši problema jau kuris laikas privedanti prie nuomonių skirtumų tarp D. Britanijos ir JAV iš vienos, ir Sovietų Sąjungos iš kitos pusės.

UNRRA už savo veiklą, kaip pareiškimo pabaigoje pabrėžiama, yra atsakinga Jungtinių Tautų nariams valstybėms. Tuo būdu, prieš priimdama prielaidas, gen. Rooks siūlo, nutarimo, ji, be kitų valstybių, privalo atsižvelgti ir D. Britanijos vyriausybės nuomonės.

„MAŽA PATAISA“

Roma, IV. 9 (Dena-Reuter). Tuo atveju, jei Tarptautinė Pabėgėlių Organizacija (IRO) iki birželio 30 d.

nepradėtų savo veiklos, UNRRA nieko kito negali padaryti, tik rūpestius tremtinių civilių ir karių, reikalais atiduoti į rankas jų kraštų, kuriuose jie randasi, — pareiškė tretidienį generalinis UNRRA-os direktorius gen. Lowell Rooks. Tuo būdu, atitaisomas jo pareiškimas, duotas antradienį, kuriame jis buvo pasakęs, kad DP turėtų būti gražinami į tėvynes, jei IRO neperimtų jų globos.

— Spaudos konferencijoje Washingtono gen. McNamėy pareiškė: „DP iš Vokietijos turi būti kūr nors išgabenti, nes jie negali būti absorbuoti į vokiečių ūkį.“ (UP)

DP — Hitlerio-Stalino susitarimo išdava

AMERIKIEČIŲ POLITIKAS REIKALAUJA ILEISTI 400.000 DP

Buv. JAV užs. reik. min. pavaduotojas Adolf A. Berle kritikavo sąjungininkų politiką DP atžvilgiu ir reikalavo baigti tokią diplomatią, kuri „stiebia išstumti gyventojus iš vieno krašto tam, kad juos turėtų šelpti kiti“.

Savo kalboje Berle pabrėžė, kad priverstinio masinio klijnojimosi politika prasidėjo nuo Hitlerio-Stalino susitarimo dienų.

„Pirmieji šio susitarimo vaisiai buvo didelio skaičiaus gyventojų iškeldinimas, dalijantis Lenkiją ir

pertvarkant sienas Rytų Europoje. Berle skatino priimti buv. Emigracijos Igalicinio Earl G. Harrisono kongresan įneštą įstatymo projektą, pagal kurį 4-5 metų bėgyje į JAV-bes turėtų būti ileista 400.000 DP. Jis mano, kad jei JAV neteiks DP pagalbos, jiems nepadės nė kitos tautos.

„Šis kraštas gali įleisti siūlomą skaičių, nenusižengdamas imigracijos įstatymams, nes iš 2 milijonų žmonių, kurie būtų galėję įvažiuoti nuo 1930 m., iki šiol atvyko tik 600.000. (UP)

Politinė apzvalga

„Mes ginsime tautas, kurių laisvė slopinama smurtu“

TRUMANAS PRISIEKIA KOVOTI SU TIRANIJĄ IR AGRESORIAIS. DE GAULLE IŠEINA Į POLITINĘ ARENĄ

Jau visas mėnuo, kaip tęsiasi pasitarimai Maskvoje. Pirmadienį, po šečio metų, Anglijos užs. reik. min. Bevinas pareiškė, kad po vieno mėnesio pasitarimų visas reikalas nepajudėjo iš vietos ir iš viso prie jokio susitarimo neprieta. Šis Bevinas konstatavimas parodo, kad Maskvos konferencija atsidūrė mirties taške. Kaip korespondentai iš Maskvos praneša, pagrindinis reikalas, dėl kurio konferencija įklimpo, yra Maskvos reikalavimas reparacijų iš bėgamosios Vokietijos produkcijos. Korespondentai iš Washingtono praneša, kad Marshallis šiuo klausimu jokių nuolaidų daryti negali, nes senatas tokios sutarties, pagal kurią iš Vokietijos bėgamosios produkcijos būtų mokamos reparacijos, jokių būdu nepatvirtinsias. Šią kietą gen. Marshallio laikyseną dar daugiau sutvirtino prez. Trumanas savo pasaktyoje kalboje Velykų pirmosios dienos išvakarėse.

Savo kalboje prez. Trumanas pabrėžė, kad viso pasaulio akys yra nukreiptos į JAV-bes. Pasaulis mūsų prašo, kad mes pasiimtume vadovavimą taikos atkurime. Šitos misijos

mes atsisakyti negalime ir mes turime ją pasiimti. Neuženka gražių pareiškimų, kad karo niekas nenori. Mes buvome liudininkais, kaip agresoriai po šių pareiškimų puolė eilė nekaltų valstybių. Šitokiems įvykiams mes iš anksto turime užkirsti kelią. Kartu mes buvome liudininkai, kaip, iš šalies spaudžiant, buvo primesti totalitariniai režimai eilė valstybių. Prieš tai mes protestavome, bet, atrodo, kad į tuos protestus nebuvo kreipiama jokia dėmesio. Mes negalime nuosaliai stovėti, kai eilė valstybių kovoją už savo laisvę ir egzistenciją. Mes turime savo išpareigojimus įgyvendinti ir apginti Jungtinių Tautų principus, jeigu reikėtų — net jėga. Prez. Trumanas baigė savo kalbą buvusio JAV prezidento, JAV konstitucijos kūrėjo, Tomo Jeffersono, priesaikos žodžiais. „Aš prisiekiau prieš amžinojo Dievo, atlorių neapykantą kiekvienai žmogaus dvasios tiranizavimo formai.“ Šioji prez. Trumano kalba, kaip korespondentai pažymi, padarė labai didelį įspūdį visame pasaulyje. Toliau tie patys korespondentai nurodo, kad prez. Trumanas savo kalboje nors ir nepaminėjo Sov. S-gos, bet šioji kalba aiškiai buvo taikinta pastarajai. Šis radikalus JAV užsienio politikos posūkis iššaukė didelę reakciją Prancūzijoje. Gen. De Gaulle, po ilgo ty-lėjimo, išėjo vėl į politinę areną.

Savo pasaktyose kalbose, kurių klausė milijoniški prancūzų masės, De Gaulle nurodė, kad Prancūzija turi pakeisti savo konstituciją, paduoti amerikiečių tautai ranką ir koja kojon eiti prieš tiraniją. Prancūzų laikraščiai nurodo, kad gen. De Gaulle savo atsisaukimu į prancūzų tautą metė iššūkį Prancūzijos komunistams. Jo kalba buvo aiškiai nukreipta prieš dabartinę Prancūzijos koalicinę vyriausybę. Korespondentai nurodo, kad reikia laukti Prancūzijos vyriausybės krizės. Esą, De Gaulle remia visos dešintosios partijos, su MRP priešakyje. Prancūzijos užsienio politikoje esąs padarytas didelis posūkis, bet šis posūkis galia privedti Prancūziją prie

didelės vidaus krizės ir neramumų. Pasaulio spauda nevienodai vertina gen. De Gaulle kalbą. Daugelis anglių laikraščių nurodo, kad Prancūzija stovi dešiniųjų diktatūros išvakarėse, su gen. De Gaulle priešakyje. Kartu toji pat spauda nurodo, kad De Gaulle mėginasijs legaliu būdu paimti valdžią į savo rankas.

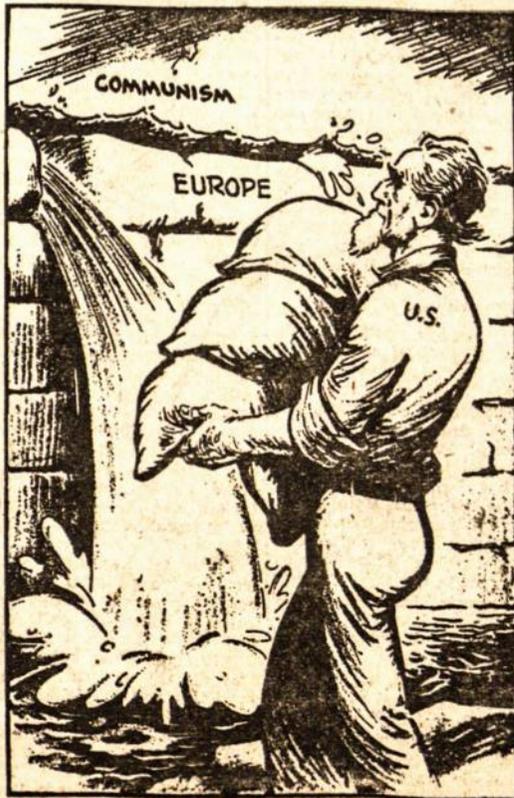
Tuo būdu, Velykų šventės, kaip matome, atnešė mums naujų vilčių. MI.

Valymas JAV armijoje

UP iš Washingtono praneša, kad JAV karo departamentas pradėjo griežtą ir sistematišką kampaniją: iš užimamų vietų atleidžiami visi komunistai karininkai ir civiliniai tarnautojai.

Amerikiečių informacijos kontrolės tarnybos pranešimu šiomis dienomis pradėta kvota dėl sabotažo veiksmų amerikiečių kontroliuojamoje Müncheno radijo stotyje.

JAV užs. reik. m-jos valdininko William Benton pareiškimu, Müncheno radijo stotyje pastebėtas Rusijai skirtų „Amerikos balsų“ retransliacijų sabotažavimas. (UP)

Dėdė Samas: „Pylimas turi būti patakytas.“

„Roch. Times Union“

Henriks Blazas

Roosevelto — Sikorskio pasikalbėjimas apie Pabaltijį

Vis daugiau ir daugiau atsiskleidžia praėjusio karo užkulius, kuriuose nuskamba ir Pabaltijio valstybių vardas. Pasirodo, kad karo metu Pabaltijio valstybės buvo prisimintos ne tik Teherano ir kitų pasaulinio garso konferencijų metu, bet jų klausimui anų dienų politikai pasiskaidavo ir privačių pasikalbėjimų metu.

Buvusios lenkų egzilinės vyriausybės ambasadorius Jan Ciechanowski neseniai išleido atsiminimų knygą „Pralaimėjimas pergalėi“, kurioje gražiai aprašo karo metu politinius užkulius ir bent keliose knygose vietose paminėję Pabaltijio valstybes.

Vienoje vietose aprašomas buvusios Lenkijos egzilinės vyriausybės galvos gen. Sikorskio privatus politinis pasikalbėjimas su prezidentu Rooseveltu 1941 m. Abu ano pasikalbėjimo dalyviai jau guli po žeme. Gen. Sikorskis žuvo lėktuvo avarijoje, prezidentas Rooseveltas mirė 1945 m. balandžio mėn. Minimo pasikalbėjimo metu gen. Sikorskis išdėstė prezidentui savo planą. Jo planas buvęs sudaryti Centro ir Rytų Europos valstybių federaciją, kuri apimtų Lenkiją, Čekoslovakiją, Vengriją ir visas tris Pabaltijio valstybes — Lietuvą, Latviją ir Estiją. Sikorskio planas prezidentui Rooseveltui patikęs, bet jis suabejojęs dėl jo įgyvendinimo. Rooseveltas tikėjęs, kad plano įgyvendinimui priešinsis Sovietų Sąjunga, kuri Pabaltijio valstybes laikanti savo teritorija.

Gen. Sikorskis tuo klausimui norėjo aiškiau sužinoti prezidento Roosevelto nuomonę ir paklausė:

— Pone Prezidente, ar tai aš turiu suprasti, kaip jau baigtą dalyką?

— Ne, tam aš nematau jokio pagrindo. Aš atkreipiu Tamstos dėmesį į mūsų stiprų oficialų pareiškimą Pabaltijio valstybių klausimu, kurį praėjusią vasarą padarė Sumner Welles ir kurį Tamsta tikriausiai atsimeni. Kiek tai liečia Jungtines Amerikos Valstybes, mes jo laikome. Jūsų pasiuntynys pasakys Tamstai, kad jo kolegos Lietuvos, Latvijos ir Estijos ministrai pasėtinai juda Washingtone. Vienas mūsų politikos pagrindų yra nepripažinti vienašališkų permainų, įvykdytų jėga arba įėjus grąšant, ypač gi karo metu. Mes neketiname savo principų keisti.

Gina principus, dėl kurių kariavo

ANGLŲ VYSKUPAS HEADLAM APIE PABALTIJIO VALSTYBES, SOVIETŲ VEDAMĄ POLITIKĄ IR ANGLŲ NUSITATYMĄ

Anglų vyskupas Headlam, rašydamas „Quarterly Review“ 569 Nr. apie Pabaltijio valstybių likimą, sako:

„Pabaltijio valstybių aneksija buvo brutalaus agresijos aktas. Jos buvo pasirengusios sąjungai ir drauginumui. Jos sutiko duoti Rusijai laivyno bazes ir to būtų užtekę Petrapiliui apginti. Tačiau Rusija tuo nesitenkino. Buvo sunaikintas Pabaltijio valstybių tautinis gyvenimas ir demokratinės konstitucijos. Jų tikyba buvę paminta. Joms buvo primesta tiranija. Didelė jų gyventojų dalis buvo deportuota į Sibirą. Tas procesas vykdomas toliau nuo pat antrojo jų kraštų okupavimo, Vokietijai nugalėjus. Aišku, kad dabartinio okupanto tikslas yra tas tautas išnaikinti.“

Vyskupas Headlam kreipiasi į anglų Darbo Partiją ir rašo:

„Aš kreipiuosi į savo krašto gyventojus, ypač į Darbo partijos narius, kurie tebetiki geradaranga Rusijos misija pasaulyje, apsvaistę šiuos faktus: turime daugybę įrodymų, gaunamų iš daugelio šaltinių; turime ir oficialias žinias ir asmeninių liudininkų parodymus; turime šimtų tūkstančių pabėgėlių faktą. Ar jie (Darbo Partijos nariai) žada liktis tiems įrodymams indiferentiški? Elgesys su tais (Pabaltijio) kraštais yra priešingas visiems tiems idealams, dėl kurių mes kovojome per šį karą. Jie turi nepamiršti, kad tie kraštai, kaip ir visi kiti esą Rusijos įtakoje, yra uždari kraštai, ir mums nėra leista sužinoti iš tiesioginių šaltinių, kas tenai vyksta.“

Kalbėdamas dėl Sovietų vedamos politikos, vyskupas pastebi:

SENATO KOMISIJA VIENBALSAI PRITARĖ PREZ. TRUMANO PAGALBOS PLANUI

JAV Senato užsienių komisija balandžio 3 d. vienbalsiai pritarė prez. Harry S. Trumano pasiūlytam planui, suteikti pagalbą Turkijai ir Graikijai. Įstatymo projektu numatoma, kad JT gali nutarti JAV pagalbą sustabdyti, bet tik tuo atveju, jei pačios JT tokia pagalba suorganizuotų. Įstatymo projektas perduotas svarstyti Senato plenumui ir Atstovų Rūmams, kur laukiami kai kurios opozicijos ir karštesnių diskusijų

„Idomu pastebėti, kad Rusija, būdama priešinga bet kokiai Vakarų blokul, bet kokiai sąjungai ar santraivei su vakarų valstybėmis arba bet kokiom įtakų sferoms, pati reikalauja, kad visi kraštai, kuriuos ji laiko savo įtakos sferoje, turi tarnauti jai ir pertvarkyti savo vidaus politiką pagal Sovietų principus. Visi, kas studijuoja Sovietų pranešimus, gali pastebėti panaikimą, kokią ji rodo Vakarų demokratijos idealams. Rusija tiesia savo rankas ir visas puses. Jos politika Graikijoje yra aiški. Jos planai dėl Turkijos nėra paslaptis. Jos aspiracijos gauti atramą Viduržemio jūros baseine ir Artimuose Rytuose, aiškios. Tolimuose Rytuose ji nori dalies

Mandžūrijos ir intriguoja Korejoje. Jos tariamosios tų veiksmų priežastys yra, esą jai reikalingas saugumas. Ji turinti apsisupti sfera kontroliuojamų ir klusnių tautų, kurios turi būti apsaugos nuo jos priešu. Tokia politika, man atrodo, abejotina. Tikrumoje ji apsisupa sfera slepiamos, bet didelės neapykantos. Jei ji suteiktų toms tautoms tikrą laisvę ir leistų joms organizuoti savo gyvenimą pagal jų tautines tradicijas, ji turėtų apsaugą tautų, kurios būtų tikrai draugingos ir neturėtų slepiamos neapykantos. Tačiau padėtis šiuo metu yra tikrai bloga ir gali lengvai pasidaryti pavojinga pasaulio taikai. Kokia politika būtų išmintinga

vadovautis? Neturėtų būti opinijos tildymo ir pataikavimo. Mums sakoma, kad mes turime nesakyti to, ką manome, nes tuo supykinsim Rusiją. Gai ir, supykinsime. Bet Rusija šiuo metu karo nenori tiek pat, kaip ir mes jo nenorime. Ji nori gauti kiek galima daugiau be karo. Jei tvlėdami sutiksime su viskuo, ką ji daro, ji bandys reikauti truputį dar daugiau, ir ji bandys tai daryti, kol sukels alstras, kurių nebeįgalima bus suvaldyti, ir tada kils karas. Mes neturime tylėti ir turime išsiaiškinti principus, dėl kurių ši karą vedėme. Jie yra išreikšti Atlanto Chartoje. Mes turime jų laikytis ir nesigėdinti priversti kitus jų laikytis.“

Maskvos konferencijos nepasisekimas

„PROKURORUI LABIAU RŪPI LAIMTĖTI BYLĄ...“

Jau galima sakyti, kad Maskvos konferencija Vokietijos klausimo ir didžiųjų sąjungininkų vienybės bandymo klampynėje ne tik giliai įklumpo, bet ir paskendo. Konferencija apgaubė pesimistine nuotaika. Niekas nebeteikė susitarimo.

Panašiais žodžiais pasaulinė spauda apibūdina Maskvos konferenciją ketvirtosios savaitės pradžioje, per tris savaites neradusią jokio konkretaus susitarimo ir nematančią pro švalesnių susitarimų pasiekti. Kremlius didžiosios viltyt, kad gal Maskvoje pasiseks dar kartą gauti nuolaidų, kokias sovietai buvo įpratę gauti Teherane, Jaltoje, nepasitvirtin. Vakarinės demokratijos Maskvos konferencijoje pasirodė esančios realios, kitos ir nepamiršusios karo metu paskelbtųjų žmoniškumo, laisvės ir teisingumo principų.

Jei pirmoji konferencijos savaitė praėjo sovietų priekaištų ir užsipuolimų ženkle, o visą antrąją savaitę kartojosi tie patys reiškiniai, tai trečiosios savaitės pabaiga Maskvos konferenciją atzenklina nauju posikiu. Ilgai buvęs tylus ir kantrus Marshallis kovo 29 d. pasakė kalbą, kuri konferencijos dalyviams padarė įspūdiu. Marshallio kalba buvo trumpa, bet labai aiški ir griežta, o pasaulinės spaudos ji buvo pavadinta griausmingai smogiančia.

Ką gi pasakė Marshallis? Pirmiausiai jis apgalvestavo konferencijos darbų trukdymą. Esą, daug vietos skiriama tuščiom kalboms, neesminiams klausimams, o darbų nematyti. Sovietus jis apkaltino, kad jie Vokietijos ūkinį vieningumą riša su reparacijomis, neatsižvelgdami, kad vokiečiai turi teisę gyventi ir valgyti. Marshallis apkaltino ir prancūzus, kam jie Vokietijos ekonominį sąjungimą painioja su Saaro ir Ruhro anglies kasyklomis. Marshallis pabrėžė, kad Jungtinės Amerikos Valstybės nemano nustoti domėtis Europą ir nenori, kad Vokietija pasidarytų elgetynu. Toliau Marshallis priminė, kad reikia rasti teisingą ir nuosirdų susitarimą. Jei toks susitarimas negalimas, tai vėriau nereikia jokio susitarimo. Marshallis nepamiršo priminti, kad rytinės Vokietijos sienos yra peržiūrėtinos.

Spauda Marshallio kalbą išaiškino, kaip rimtą įspėjimą apsigalvoti. Marshallio kalbos tonas pritrėnkęs Molotovą. Kremlius skubiai susirinkė posėdžio.

Tuojuo po Marshallio kalbos įvyko neformalus posėdis, kuriame dalyvavo tik patys artimiausieji ministrai patarėjai. Į posėdį buvo dėta daug viltčių, bet nieko konkretaus nepasiekta. Pasikartojė tie patys neįgaliniai sunkumai. Po nesėkmingo posėdžio konferencijos nuotaika labai pablogėjusi. Iš amerikiečių sferų Maskvoje pasklidę gandas, kad Marshallis su visa savo delegacija galis aplieisti Maskvą. Aiškinama, kad savo kalbos metu Marshallis priminė, jog penkių dienų būvyje reikia pasiekti bent šokių tokių susitarimų esminiais klausimais. Per tas penkias dienas jokios pažangos nepadarė. Galimas Marshallio išvažiavimas iš Maskvos Amerikoje nepatvirtinamas, bet ten kalbama, kad, vykdamas į Maskvą, Marshallis yra pareiškęs, kad jis važiuoja dirbti, bet ne tuščiu kalbų klausytis. Marshallis esąs nelinkęs gaišti laiko tuščiomis, ko neįvendavo Byrnes.

Kalbama, kad visus ūkinius klausimus norima iš šios konferencijos išjungti. Kadangi ūkiniai klausimai ir sudaro visą esmę, o sienų klausimu Molotovas pareiškė šioje konferencijoje nenorį kalbėti, tai iš Maskvos konferencijos nieko ir nebelieka. Spauda mano, kad jei tikrai ūkiniai klausimai bus išjungti ir sienų klausimas ne nepradėtas svarstyti, tai tolakis nekaltais pavadinimais bus apipavidalintas visiškąs Maskvos konferencijos nepasisekimas.

Galima sakyti, kad Pabaltijio klausimas Maskvos konferencijoje nebeteiktis. Jis galėjo iškilti svarstant Vokietijos rytines sienas, kur norom nenorom turėjo būti paminėtas ir Lietuvos vardas. Maskva šiam žygiui ruošėsi, bet, pamąčius, kad vakariniai sąjungininkai nebedaro nuolaidų, tuo žūpu sienų klausimo nenori kelti. Molotovo pareiškimas, kad šioje konferencijos sesijoje jis Vokietijos sienų klausimu nekalbės, rodo, kad sovietai šį klausimą nori vilkinti ir laukti palankesnio momento.

Maskvos konferencijos nesėkmė didina pasaulinį įtampimą, kurs konferencijai prasidedant buvo kiek apriėmas. Sovietai nutarė iš Atenų atšaukti savo ambasadorių. Tuo pačiu metu turkų spauda rašo, kad Sovietų Sąjungos spauda vėl prieš Turkiją pradėjusi didelę kampaniją. Šį kartą sovietinė spauda ne Dardanelų ir Karso srities reikalauja, bet šaukia, kad turkai Kaukazo srityje koncentruoja kariuomen-

ne, Sovietų Sąjungos užpuolimui... Tuo pačiu metu, kai Marshallis pasakė savo reikšmingąją kalbą, koordinacinio komiteto posėdžiuose JAV atstovas gen. Clay smarkiai susikrto su Sovietų Sąjungos atstovu Višinskiu. Sovietai iš pat pradžių panorį į Maskvos konferencijos dienotvarkę įrašyti ir DP klausimą.

Mes džiaugėmės, kai praėjusių metų lapkričio mėn. Jungtinių Tautų Organizacijos posėdžiuose, New Yorke, JAV atstovė Rooseveltienė gynė tremtinius nuo nepagrįstų Višinskio užsipuolimų. Šį kartą nuo to paties Višinskio panašių užsipuolimų Maskvoje tremtinius smarkiai gynė gen. Clay, Amerikos okupacinių pajėgų Vokietijoje šefas. Gen. Clay žodžių dvikovė įvyko, kai Višinskis piktai nusiskundė, kad sovietų atstovams neleidžiama lankytis DP stovyklose vakarinėje Vokietijoje. Gen. Clay atsakė, kas Sovietų Sąjungos atstovai išleidžiami į DP stovyklas, kur yra Sovietų Sąjungos pillečių. Visas nesusipratimas kyla iš to, kad Jungtinės Amerikos Valstybės ir Sovietų Sąjunga vienienodai supranta „Sovietų Sąjungos pillečių“ sąvoką. Gen. Clay Višinskiui pabrėžė, kad Pabaltijio valstybių pillečių Jungtinės Amerikos Valstybės nelaiko Sovietų Sąjungos pillečiais. Sovietų atstovams lankytis pabaltiečių stovyklose nėra reikalo. Pagaliau gen. Clay Višinskiui pasakė: „Yra sakoma, kad prokurorui labiau rūpi laimėti bylą, kaip rasti tiesą.“

Spauda šį gen. Clay priminimą išaiškino, kaip priminimą garsijų procesų, kur Višinskis bylas laimėjo, bet kažin ar buvo rasta tiesa...

Savo laiku Višinskis buvo garsus prokuroras. Jis kaltino Tuhačevskį, Buchariną, Zinovjevą ir kitus revoliucijos kūrėjus, vadus ir savo draugas. Anas bylas Višinskis laimėjo; kaltinamieji buvo sušaudyti. Gen. Clay labai gražiai apibūdino ir dabartinį Višinskio norą kaip nors įsibrauti į tremtinių stovyklas. Gai ir dabar jam svarbiau laimėti, negu rasti tiesą...

Gen. Clay su Višinskiu kirtosi visą posėdį. Nieko nelaimėjęs dėl DP, Višinskis kritikavo Bidault planą, kuriuo siūloma leisti vokiečiams masiškai išvažiuoti į kitus kraštus. Višinskis priminė, kad vokiečių niekas nenori priminti, nes jie kelia nerimą. Ir vokiškos kilmės amerikiečiai esą nelajojūs savo kraštu. Gen. Clay atsakė, kad visumoje vokiškos kilmės amerikiečiai esą puikūs pillečiai. Jam esą žinoma, kad sovietų pillečiai savam kraštu neištikimi. Gen. Vlasovas iš sovietų pillečių suorganizavęs dalinius ir kariaves prieš savo kraštą.

Ir čia negalėdama atsigriebti, Višinskis ieškojo naujų variantų. Jis užsispyrusiai reikalavo, kad vokiečių profesinių sąjungų federacijos galėtų kontroliuoti joms priklausomus finansus. Višinskis išdidžiai pareiškė, jei jis šio klausimo negintų, tai, kaip demokrato, pasaulyje nukentėtų jo geras vardas. Gen. Clay ramiai atsakė, jis nežinąs, kas atsitiktų su Višinskio geru vardu, bet jis žinąs, kad jo paties geram vardu nei padės, nei pakenks, jeigu toks menkas klausimas bus vienai ar kitaip išspręstas.

Sitokie epizodai parodo, kad sovietai nereikšmingais klausimais nori ilgai kalbėti ir tuo Maskvos konferencijos darbus trukdyti, nutęsti, kad pagrindinių klausimų svarstymą nukėlus ir Vokietijoje bei kituose kraštuose palikus esanę ne-normalią padėtį. St. D.

Anglų darbiečių vyriausybės sunkumai

DIDŽIOSIOS BRITANIJOS ŠIANDIENINIAI RŪPESČIAI

Britų imperija gyvena rūpesčių dienas. Bijomasi, kad tie rūpesčiai ir visi šiandieniniai sunkumai nepavirstų į imperijos krizę. Ilgas ir sunkus karas Didžiąją Britaniją nuvargino, o dabarties netikrumas neleidžia jai atsigauti. Pačioje Anglijoje pilna visoklausių nedateklųjų, daug ko trūksta, veikia įvairūs suvaržymai. Angliū kelsčiausia ir beveik nesu-prantama, kad visai nedatekliai ir suvaržymai padidėjo karui pasibaigus, kai priešas nugalėtas ir Didžioji Britanija stovi nugalėtojų priešakyje. Sklinda gandai, kad visoklausis suvaržymai dabar padidėjo todėl, kad Didžioji Britanija visoklems gali-miems įvykiams nenori būti nepasiruošusi, kaip atsitiko 1939 m. O po sunkaus karo, kurį tam tikrą tarpą Didžioji Britanija vedė vienai viena, naujiems galimūmams ruoštis nėra lengva.

Didžioji Britanija jūrų valstybė. Jos imperija išmėtyta po visą pasaulį. Imperijos karūna Londone, bet sunku pasakyti, kur slypi tikrasis imperijos pajėgumas. Greičiausiai jūros kelių nepažeidžiamume. Be jūros kelių nepažeidžiamumo pasaulinė britų imperija netektų pasaulinės reikšmės.

Prieš praėjusį karą Didžioji Britanija turėjo didžiausią pasaulio laivyną. Karo metas Didžiąją Britaniją nustūmė į antrosios jūrų galybės vietą. Jungtinės Amerikos Valstybės tonazo skaičiumi toli prasiėjo į priekį, ir Anglija pasivyti nebegali. Karo metu daug Didžiosios Britanijos laivų nuskendo, laivų statymo dirbtuvės daug kur buvo sužalotos, karo rūpesčių buvo tiek daug, kad Didžioji Britanija nebeišlaikė JAV milžiniškojo tempo ir turėjo ilgai išlaikyti pirmosios jūrų valstybės garbę užleisti JAV, savo pirmajam sąjungininkui.

Dabartiniu metu pasaulinė britų imperija pergyvena pačius didžiausius sunkumus. Kai visame pasaulyje nėra pasitikėjimo, ramybės ir visur vyrąuja netikrumas, britų imperija to negali nejausti. Būdamas išmėtyta po visą pasaulį, ji pirmoji pajaučia visas pasaulines negeroves, nes visur ir viskas paliečia vieną ar kitą imperijos kūno dalį. Imperiją sunku nugalėti, bet nėra sunku paleisti. Atskiros jos dalys lengvai gali tapti aukomis, ką parodė ir praėjusis karas. Dėl to Didžioji Bri-

tanija su didžiausiu atsėdėjimu yra priversta registruoti visus pasaulinius sunkumus ir stropiai budėti imperijos sargyboje. Po visą pasaulį išmėtytai imperijai saugoti reikia ne tik daug pinigų, bet daug ir žmonių, kai nėra sukurta pasaulinė taika ir kitos saugos priemonės nėra patikimos. Štai dėl ko Didžioji Britanija nepaprastai trokšta patvares tarp-tautinio saugumo ir dėl ko ji stengiasi įvesti privalomąją karo tarnybą.

Dabartinė darbiečių vyriausybė stovi prieš nepaprastai didelius sunkumus. Anglija negali sėkmingai susikaibėti su Egiptu, negali sutvarkyti Palestinos klausimo, reikia neužrūstinti arabų pasaulio ir duoti didžiausią nuolaidą — nepriklausomybę — Indijai. Užjūrio kraštai tolinasi nuo imperijos karūnos. Vidaus politikoje darbiečių vyriausybė turi stiprią opoziciją iš konservatorių pusės dėl socialinių reformų. Churchillio balsas Anglijoje tebepliečia labai svarus. Darbiečių vyriausybė turi didelių vargų ir su savo kairiojo sparno opozicija, kuri yra pakankamai stipri ir purkštuoja prieš dabartinę užsienių politiką. Jei dar pridėsim ekonominius sunkumus ir pasirušimus nenumatytiems įvykiams, pastebėsime, kad darbiečių vyriausybė išgyvena didelius sunkumus visose srityse.

Užsienių spaudoje paskutiniuoju metu pilna spėlojimų apie greitą dabartinės Anglijos vyriausybės pertvarkymą. Bevinas būsis atšauktas iš užsienių reikalų ministro posto ir perėsis į atsakingąjį ūkinį sektorių. Bevinas galis būti atšauktas ne dėl jo vedamos užsienių politikos, bet jam norima pavesti tvarkyti labai pakrikusį ūkinį gyvenimą. Bevino įpediniu minimi du skirtingo nusistatymo darbiečiai: Daltonas, dabartinis izdo kancleris, turįs simpatijų darbiečių kairiojo sparno žmonėse ir Morrisonas, žinomas kaip atkaklus komunizmo priešas. Morrisono kandidatūrą stipriai remia Bevino šalininkai.

Sveicarų spauda rašo, kad darbiečių vyriausybė atsidurusi prieš sunkiai įveikiamą krizę. Pačioje darbiečių partijoje atsiradęs nebesutikimas skilimas dėl Bevino vedamos užsienių politikos ir karinės prievolės įvedimo bei kariuomenės kiekio. Tooto, Grossmano ir Triburgo vadovaujama kairiojo sparno darbiečių

visomis išgalėmis siekia priversti Atlee vyriausybę keisti politikos kursą, pirmiausia gerinant santykius su Sovietų Sąjunga. Jų atkaklumą dar labiau padidinus žinomoji prezidento Trumano kalba. Kairiojo sparno darbiečiai šaukia, kad atėjo paskutinis momentas atsitraukti nuo Jungtinių Amerikos Valstybių politikos ir užimti savarankią poziciją, nes Trumanas nevengiąs ginkluoto konflikto su sovietais. Ir amerikiečių korespondentai praneša, kad dabartinė Didžiosios Britanijos vyriausybė yra plėdoma iš visų pusių. Konservatoriai ją puola dėl reformų, nacionalizacijos ir pažado Indijai suteikti nepriklausomybę, bet palaiko Bevino užsienių politikos liniją. Imperijos politiniai ir ūkiniai sunkumai taipgi gula ant vyriausybės pečių. Gana stiprus savosios partijos kairysis sparnas drasko vyriausybę dėl antisovietiškos užsienių politikos. Yra spėlojimų, kad šiandieninių sunkumų akivaizdoje, šių metų rudenį gali įvykti parlamento rinkimai. Sunkiais momentais angliai linkę sužinoti tautos nuomonę.

Prieš pat Velykas anglų parlamente vyko karšti debatai dėl karinės prievolės įvedimo. Kairieji darbiečiai prieš vyriausybės projektą pasisakė labai smarkiai, nurodydami, jog jie nenori, kad britų kariiai būtų panaudojami prieš Sovietų Sąjungą, Jungtinių Amerikos Valstybių interesus ginti. Konservatoriai palaikė vyriausybės projektą. Churchillis, pasisakydamas už įstatymo priėmimą, kairiuosius darbiečius pavadino išsigimėliais perversmininkais, neturinčiais tikrovės supratimo. Konservatorių spauda klausia, kodėl kairieji darbiečiai tyli prieš sovietų kariųjų pajėgų stiprinimą, kurio reikalingumą Maskva vis pabrėžiant.

Balsuojant, karinės prievolės įstatymas buvo priimtas antru skaitymu. Už projektą balsavo konservatoriai ir didesnioji dalis darbiečių. Arti šimto darbiečių balsavo prieš ar susilaikė. Šitoks svarbių įstatymų pravedimas tik su konservatorių opozicijos pagalba labai varžo darbiečių vyriausybės laisvę.

Nežūrint didelių sunkumų ir nedateklųjų, britai moka surasti išeitį. Jis bus rasta ir dabar. Tačiau iš Anglijos greitai laiku negalima laukti staigių žygių, nes ji turi begales gyvytinių savo reikalių. R. K.

Pasaulio opinija
Pabaltijio klausimu

Pasinaudodamas šia proga, aš noriu išreikšti nuoširdžiausią padėką už tas malonias dovanas ir gėles, kurios mano gimimo dieną, kovo 29 d., Schweinfurto ir Seligenstadto komitetų ir kitų gyventojų sambūrių vadovų man buvo įteiktos. Aš esu giliai sujaudintas Jūsų malonių nuoširdumu ir dosnumu, kurio aš esu taip mažai užsipelnęs. Dėkodamas Jums, aš siunčiu geriausias linkėjimus Jūsų ateičiai ir laimel.

Jūsų tikrai nuoširdus draugas
Stuart H. Cary

Lietuvos likimas istorijos posūkiuose 1939 — 1947 m.

(2) Lietuva politinių žaidimų užkulisiuose

DRAMA ARTĖJO PRIE GALO

Visas pasaulis iki 1939 m. rugpjūčio 22 d. tiek težiėjo, kad tarp rusų ir vokiečių Maskvoje vyksta prekybos pasitarimai. Palyginus su vykusiais ten pat angli-prancūzų-rusų nereikšmingi. Ir štai, rugsėjo 22 d. radijo bangos paskleidė pasauliui žinią, kad vokiečiai su rusais visais klausimais susitarė ir Reicho užsienio reikalų ministras J. von Ribbentropas skrenda į Maskvą sutarčių pasirašyti. Žinia padarė sprogius bombos įspūdi, ir demokrat. pasaulis, atrodo, neteko žado. Rusų 23 d. V. Molotovas su J. von Ribbentropu pasirašė Maskvoje du paktus — Nepuolimo ir Konsultacijos ištiesiems 10 metų. Prekybos sutartis tarp abiejų partnerių jau buvo pasirašyta rugpjūčio mėn. 19 d. Visos angli-prancūzų viltys sudaryti prieš agresingąją Vokietiją galingą „taikos frontą“ sudužo. Europa buvo išduota Hitlerio agresijai. „Pravda“ pranašavo didėjantį draugumą tarp vokiečių ir rusų tautų. Karinės angli ir prancūzų misijos, o taip pat jų politinių klausimų specialistai rugpjūčio 24 d. iš Maskvos išvyko. Tą pat dieną D. Britanija dar pasirašė su Lenkija tarpusavio pagalbos teikimo paktą, pagal kurį, jei Lenkija būtų Vokietijos netiesioginiai puolama per Lietuvą, sąjungininkai jai pasizadėjo nedelsiant teikti pagalbą. Tačiau šis paktas dabar turėjo tik lokalines reikšmes ir Hitlerio agresijos sulaikyti nebegalėjo. Už viešųjų diplomatinį kulių atsirado kiti galingi faktoriai ir susitarimai, kurių turinio niekas aiškiai nežinojo, bet tik spėjo. D. Britanija bent žinojo, kad vokiečių-rusų bičiulystės kaina yra jokių būdu nemazėsnė už tą, kurios Rusija reikalavo iš sąjungininkų, Pabaltijo valstybių, jų tarpe ir Lietuvos, likimas turėjo išsispresiti artimiausiu laiku. Jis jau Maskvoje buvo nuspręstas.

SLAPTASIS SUSITARIMAS MASKVOJE IR PABALTIJO VALSTYBĖS

Visą 1939 metų vasarą Maskvoje vykęs politinis žaidimas, kurio metu

Vakarų alijantai — D. Britanija ir Prancūzija — stengėsi patraukti Sovietų Sąjungą savo pusėn ir, tuo būdu, užkirsti kelią Hitlerio agresijai, o iš kitos pusės hitlerinis Reichas stengėsi rusus nuo sąjungos su Vakarų alijantais sulaikyti ir tuo būdu gauti sau laisvas rankas vykdyti savo agresingus tikslus. Rugpjūčio 23 dieną buvo baigtas Vakarų alijantai Maskvoje pralaimėjo, nes jie nenorėjo atsisakyti demokratiškos ir tarptautinės teisės principų užsienio politikoje. Stabdydami vokiškąją agresiją, nenorėjo skatinti rusiškiosios agresijos, duodami laisvas rankas Sovietų Sąjungai Pabaltijo valstybėse. Hitlerinis Reichas tuo tarpu neturėjo tarptautinės teisės ir savo artimesniųjų kaimynų atžvilgiu jokių skrupulų ir, vesdamas taip vadinamąją „realią politiką“, lengva širdim atidavė Sovietų Sąjungos įtakon Pabaltijo valstybes ir dar kitas sritis, kurios Reichui nepriklausė, į kurias jis reiškė ne mažiau pretenzijų kaip rusai, bet kurias jis tikėjosi, palankiam momentui esant, iš rusų išplėsti į jėgą. Ilgus metus skelbė „Drang nach Osten“ politiką, Reichas tariamai nuo jos atsisakė, kad, užsigarantavęs, nors ir laikinai, nuo karo su Sovietų Sąjunga, turėtų laisvas rankas Lenkijoje ir Vakarų Europoje.

Rugpjūčio 23 d. Reicho užs. reik. min. von Ribbentropas su Sovietų Sąjungos užs. reik. komis. V. Molotovu pasirašė viešai skelbtąsias „prekybos“ ir „nepuolimo“ sutartis ir keis slaptus protokolus. Buvo užfiksuota, kaip Vokietija ir Sovietų Sąjunga pasidalina įtaką sferomis Pabaltijo valstybėse ir Lenkijoje. Ten buvo surašytos Sovietų pretenzijos į Suomiją ir Besarabiją, Estiją, Latvija ir Rytinė Lenkija iki Narėvo—Vysios—Sano upių ir Besarabijos turėjo atitekti sovietų įtakon. Lietuvai turėjo būti grąžintas Vilnius ir ji buvo pripažinta esanti Vokietijos įtakos sferoje. Tačiau jau artimiausioji ateitis parodė, kad šis susitarimas, „realiai“ Vokietijos politikai besikeičiant, turėjo būti irgi pakeistas. Įvertindamas susidariusią padėtį, D. Britanijos užs. reik. min. Lordas Halifaxas sekandą po vokiečių-rusų Maskvoje susitarimo dieną (rugpjūčio 24) pareiškė: „Nesugebėdami išlaikyti kitų laisvės, mes darome didelę riziką išduoti pačius laisvės principus.“ Vakarų demokratijos, pasistatytos prieš karo pavojų, tam karui nepasirošusios, pasiliko savo principams ištikimos.

ANTROJO PASAULINIO KARO PRADŽIA

Maskvos susitarimu suskaldęs galinčias vokiškąją agresiją sulaikyti jėgas, apsidraudęs laikinai nuo galimo sovietų puolimo iš Rytu, Reichas 1939 metų rugsėjo 1 dienos ankstyvą rytą peržengė Lenkijos sienas, ir Antrasis Pasaulinis Karas suliepsnojo. Tik visai naujūs žmonės manė, kad jis pradėtas dėl Dančigo koridoriaus. Iš tikrujų, karas kilo dėl naujo pasaulio pasidalinimo. Vienoje pusėje jau ir tuomet stovėjo du partneriai, tarp savęs laikinai paliaubas padariusieji, troškūsieji svetimų teritorijų ir savo politinių sistemų dominavimo visame pasaulyje. Šie du partneriai buvo ofenzyvoje, naudojo visas priemones savo tolimiesiems tikslams pasiekti ir abu lygiai troško demokratiško pasaulio sužlugdymo. Tik kiekvienas į tą sužlugdymą žiūrėjo skirtingomis akimis. Reichas, apsidirbęs su demokratiniais Vakarais, tikėjosi susidoroti vėliau su komunistiniais Rytais. Gį Rusija tikėjosi, kad milžiniškoje kovoje Vokietijos su demokratiniais Vakarais, žlugs abudu ir jie pasidarys lengvu laimikiu komunistiniams Rytams. Demokratiniai Vakarai karui prasidėjus atsidūrė defenzivoje, kurios tikslas buvo ne tik atsilaukinti hitleriniam Reichui, bet iš tos kovos išieiti pakankamai stipriems kad vėliau galėtų tapti pat atsilaukinti komunistiniams Rytams. Jei karas nesiplošytų taip, kaip tikėjosi hitlerinis Reichas, ir jei jis nesibaigtų taip, kaip tikėjosi komunistiniai Rytai, tai tik todėl, kad karo būvyje Reicho vedamoji „realioji politika“ keitėsi pagal vokiečių ginklo pasiekimą atskirose karo fazėse, tuo būdu, ji nustojo savo nuoseklumo ir privėdė prie nenumatytų išdavų.

KARAS LENKIOJE IR LIETUVA

Vokiečių kariuomenei į Lenkiją įsiveržus, D. Britanija ir Prancūzija, vykdydamos savo garantijas Lenkijai ir sutartis, nors ir tuoj paskelbė Vokietijai karą, bet efektyvios pagalbos Lenkijai suteikti negalėjo. Vakaruose Maginot linija stovėjo prieš Siegfriedo liniją, vokiečiai nepuolė, o sąjungininkai, būdami nepakankamai karui pasirošę, puliti taip pat negalėjo. Visas savo jėgas Reichas galėjo nukreipti prieš Lenkiją, kuri, nors ir smarkiai priešindamosi, smūgio atlaikyti negalėjo, ir jos kariuomenė vis daugiau traukėsi į krašto gilumą. Lietuva šioje kovoje laikėsi visiškai neutralumo. Nors Lenkija 1920 m. buvo užgrobusi trečdalią jos žemių su sostine Vilniumi, nors dabar buvo geriausia proga tas žemes atsiimti, nors Reicho diplomatai nedviprasmiškai davė suprasti, kad Lietuvą įsikūlimas ir karą prieš Lenkiją būtų Reichui pageidautinas, bet atsilaukė, atsilaukė Lietuvai prieš visas pagandas, manydama; jog tai, kas jai priklausoma pagal teisę, nėra reikalo atsiimti jėga. Toje savo pažiuroje Lietuva visiškai sutapo su demokratiškųjų Vakarų pajūromis ir tarptautinę teisę ir toms pajūroms paliliko ištikima iki galo. Kas būtų buvę, jei Lietuva būtų anuomet jėga atsiėmusi Vilnių? Žinoma, jos likimo istorinė raida būtų pakrypusi bent kiek kitokia linkme, nes, pagal rusų-vokiečių susitarimą Maskvoje, ji buvo palikta Reicho įtakos sferoje. Vilniaus jėga atsiėmimo faktas būtų ją labiau pastūmėjęs Vokietijos link, labiau surišęs su Vokietijos likimu ir tuo pačiu sustiprėjęs jos padėtį prieš Sovietų Sąjungą. Visiškai ne vistiek, ar Lietuva būtų atsiėmusi Vilnių pati, ar būtų ji gavusi iš Sovietų Sąjungos už tam tikras kompensacijas, kaip tatau įvyko vėliau. Bet Lietuva tvirtai laikydamosi neutralumo, jai priklausantiems žemėms susigrąžinti jėgos nesigriebė, nei priešingai, kiek begalėdama ir vykdydama tarptautinės teisės nuostatas, davė prieglaudą į ją bėgusiems lenkams civiliams ir internuotiems kariamams. Tie faktai turi būti labai aukštai vertinami: ir parodo, kad 1939 m. Lietuva nepritarė nei nacionalsocialistiniams Reichui, nei komunistinei Rusijai, kad savo politikoje ji vadovavosi demokratiškųjų Vakarų ir tarptautinės teisės principais, neatsižvelgdama į tai, ar jai tatau naudinga ar ne. Reikia tikėtis, kad demokratinis pasaulis to nepamiršo ir, momentui atėjus, nepamirš.

PRIEŽASTYS, PRIVERTUSIOS KEISTI PIRMOSIUS SUSITARIMUS MASKVOJE

Reicho armijos kasdien slinko vis gilyn į Lenkiją ir vietomis jau buvo peržengusios Maskvos slaptose sutartyse sutartąją Narėvo—Vysios—Sano upių liniją. Tad rugsėjo 17 dieną sovietų kariuomenė peržengė rytines Lenkijos sienas ir pasiskelbė einanti išvaduoti chaose be valdžios ir valstybės likusias broliškąsias Vakarų Ukrainos ir Gudijos tautas. Lenkų kariuomenė, visas savo pastangas sutelkusi prieš vokiečius ir rytuose palikusi tik palyginti silpną gen. Anderso armijos užtvartą, raudonajai armijai beveik nesipriešino, ir toji sparčiai žengė pirmyn. Pagaliau, dvi galingos armijos — vokiečių ir rusų — susitiko teritorijoje, kuri slaptu susitarimu buvo pripažinta sovietiškoje Vokietijos teritorijos jau buvo užėmė didžiulius plotus, su maždaug 5 milijonais gyventojų. Tuo būdu, vokiečių kariuomenė turėjo arba pasitraukti į sutartųjų upių liniją, arba turėjo būti padarytas naujas susitarimas. Rugpjūčio 20 d. Hitleris su savo štabu buvo atvykęs į Dančigą. Atrodo, kad tenai ir buvo svarstomas naujo susitarimo su sovietais klausimas. Vokiečiai labai nenorėjo išleisti iš savo ranku užimtųjų centrinės Lenkijos teritorijų, bet taip pat nenorėjo atsižadėti Maskvoje išsuderėtos įtakos Lietuvoje.

Sovietų dezertyrai

Septinių tūkstančiai sovietų dezertyrų uždaryta Gueshovo stovykloje, rytinėje Mecklenburgo srityje. Tam tikri patuliai ieško po kaimus ir miškus daugiau tokių dezertyrų. Ankščiau buvo pranešta, kad bėgimas iš sovietų armijos pasiekė aukštą laipsnį ir naujaisiomis žiniomis iš rytų sakoma, kad „traukiančių per kalnelį“ skaičius nesumažėjęs. Pranešama, kad paskutinių metu sovietų daliniai dažniau keičiami negu ankščiau. Vos tris ar keturis mėnesius tarnavę Vokietijoje kariai, leidžiami namo. Priežastis šių didelių okupacinių įgylų pakaitimui yra ta, kad neromera per ilgai leisti sovietų armijos vyrams patirti malonumų už Sovietų Sąjungos sienų

Amerikos lietuvių spaudoje

VALANDA LAUKĖ EILĖJE, KAD PAAUKOTŲ LIETUVOS ISLAISVINIMUI

Mus pasiekiančios žinios apie aukų rinkimą Lietuvos išlaisvinimo kovai Amerikoje dažnai nėra labai optimistiškos, nes užsibrėžtoji suma 250.000 dolerių paskirtu laiku toli gražu nesurinkta ir aukų rinkimas susidūrė su trukdymais iš vienos Amerikos lietuvių politinės grupės pusės, kuri nors ir trokšta Lietuvos išlaisvinimo visa širdim, bet norėtų, kad toji kova vyktų jos vadovybėje. Žinoma, tokios vienos grupės laikymasis separatiniai kenčia Amerikos lietuvių vieningam darbui, tačiau dauguma Amerikos lietuvių, susisipietusių aplink Amerikos lietuvių Tarybą, apjungiančią visas Amerikos lietuvių demokratiškąsias politines grupes, nuo krikščionių demokratų iki socialdemokratų, gerai supranta aukų Lietuvos išlaisvinimui svarbą ir didelių užsidegimų ir pasiaukojimų sūda savo aukas, kad Tėvynė iš svetimojo okupanto vergijos būtų išlaisvinta. „Naujienų“ 44 Nr. apie aukų rinkimą Pittsburgo rašo:

„Buvo malonu stebėti aukotojų veidus, kurie žinojo, kad kiekvienas jų paaukojamas doleris įplina naujo kraujo kovojantiems partizanams, suteikia šviesos, mažiems lietuviukams, leidžia jiems pamatyti lietuvišką elementorių šalia brukamo rusiškos propagandos šlamšto, lietuviams motinoms leidžia nusiušlostyti nelaimės ašarų belaukiant laisvės ryto, o plačiame pasaulyje padeda atremti rusų melus apie komunistų teikiama laime.

Ilgą aukotojų eilę sustojusi kantriai laukė valandą laiko (Red. pabr.), kol stambesnės aukos buvo įteiktos. Buvo malonu matyti kaip po šimtinę aukojo ir socialistai ir kunigai ir sandariečiai, o aukotojų po pustrėtinę eilę buvo tikrai ilga.

Tas eilutes paskaičius nebekyla jokių abejonių, kad užsibrėžtąją sumą, nors ir per ilgesnį laiką negu buvo numatyta, Amerikos lietuviai tikrai surinks su kaupu. Ta patia proga pravartu ir mums lietuviams tremtiniams prisiminti, kad aukos Tautos Fondui visada yra reikalingos ir kad kiekviena proga ir kiekviena metu turime jam aukoti iš savo kuklių išteklių kiek tik išgalime, nes Tėvynės išlaisvinimo reikalas nelaukia, o ją vaduoti yra kiekvieno lietuvių švenčiausioji pareiga.

AMERIKOS LIETUVIAI BIZNIE RIAI RAGINAMI NESISKELEBTI KOMUNISTŲ SPAUDOJE

Pavarčius Amerikos lietuvių komunistų laikraščius, mus dažnai stebindavo, kad Amerikos lietuviai biznieriškai duoda jiems savo skelbimus ir tuo pačiu palajko. „Sandara“ išklė iš klausima, ar printika lietuviams biznieriams garsintis bolševikų spaudoje? I tai atsiliepdamas „Naujienų“ 44 Nr. p. Stulgiškis rašo: „Per šimtmečius kovota už Lietuvos nepriklausomybę ir demokratiją. 1940 metais, su pagalba raudonosios armijos ir komunistiškų tankų, ji buvo sunaikinta. Siuo kruvinu darbu lietuvių komunistai džiūgiausi, tupėdami po Stalino šinulium.

Todėl lietuviams biznieriams, patiems nebūnant komunistais, garsintis komunistų spaudoje ar per jų radiją ne tik yra prašingimas prieš lietuvių tautą, bet ir prieš dorą ir prieš šios šalies demokratiškumą, nes, mokėdamas jiems už pagarsinimą, toks biznierius prisideda prie žudynių, kurias komunistai vykdo Lietuvoje; prisideda taipgi prie propagandos, kurią jie varto šioj šalyj. Reikėtų suprasti, kad komunistai privačių biznių nepripažįsta, nes jie užėmė kraštą, tuoj turta ir prekes konfiskuoja, teisingiau pasakius, apiplėšia.“

Autorius baigia savo straipsnį, išvardindamas visą eilę pavyzdžių, kaip komunistai Lietuvoje konfiskavo turtus tų Amerikos lietuvių, kurie, sunkiai uždirdbą pinigų su-taube, buvo grįžę Lietuvon, čia įsigiję kokia nors nuosavybė ar pradėję biznį ir kaip atėję rusai viską iš jų atėmė, paleisdami elgetomis arba net išveždami prievartos darbams į Sibirą.

arba net per daug užtrukti nekommunistinėje įtakoje. Pr. m. lapkričio mėn pabaigoje rusai vykdė didelius perstatinėjimo manevrus, pasiūdam didelius okupacines kariuomenės kontingentus namo. Pientai ir kečiai keletą savaitių buvo užimti ju-dėjimu, ir tuo metu, kaip teko patirti, didelis skaičius veteranų veikiau pabėgo, negu grįžo atgal. „N. Y. Times“, Nr. 189

Dienų sukuryje

Iš versio lakštingalos nepadarysi

Skaitome LKP/b/ CK „Tiesą“. Išskaitykime, ką LTSR „žurnalistic valdininkai“ skelbia ir kuo sielo-jasi?

„Tiesos“ Nr. 253/1946. XI. 3. Str. „Su Lenino vėliava, Stalino vadovaujami — pirmyn į naujas pergales“ pabrėžiama: „Per dešimtis metų nesugebėjo Lietuvos buržuazija po pirmojo pasaulinio karo padaryti tai, ką Tarybų Lietuvos darbo žmonės, padedami broliškųjų tautų, visų pirma rusų tautos, padarė per vienerius metus.“

„Sklaistom, „Tiesa“ ir ieškom, kas gi nuveikta? Ogi šit: — išleista V. N. Verchovskio „Neorganinė chemija“, be to, Kaune pradėta darba Maironio vardo literatūros muziejus (atidarymu ruošiamas... rusų klasikų veikalų paroda), o Vilniuje — „Revoliucijos muziejus“, kur nušviečiama „lietuvių liaudies kova dėl tarybų valdžios“.

Iš kronikinių dalykų pastebėtini šie: Valstybinėje Filharmonijoje rengiama VKP/b/ CK lėktoriaus Nečajeva paskaita „Tarptautinė padėtis“, o Dramos teatre (Gedimino g-vė Nr. 6) statorama „Priešai“ (ar F. Neveravičiaus?), gi J. Žiugžda teigia, kad A. Smetona nemėgo vaikų ir „nesirūpino pradžios mokyklomis“, tuo tarpu LKP/b/ vaikūs „žiūri su nerimu, nes negi žinai, kas iš jų gali išaugti“, tad — šaukia jis į mokytojus — „kelkite vaikų apmokymo ko-kybę, nepamiršdami partijos ir vyriausybės (ar vaikų ar kokybės? — iš teksto visai neaišku).“

Ak, būčiau pamiršęs, kad pranešta apie naujaują „Agitatoriaus Bloko“ Nr. kur ¼ vietos paskirta straipsniui „Grūdų paruošimo plano įvykdymas — svarbiausias valsty- apie naujaują „Agitatoriaus Bloko“ Nr. susirūpinimą patvirtina teme pat „Tiesos“ Nr. įdėtas ilgokas str. „TSRS prokuratorijoje“. Kas ten pa-rašyta, iš tikrujų, idomu ne tik pro-kurorams, bet visiems iš principo mėgstantiems valgyti. Ir šit, „Selez-nievas, Zaicevas ir Jefimovas iš pa-ruošų pagrobė 488 kg. grūdų (už tat gavo 10 metų kalėjimo); Kiazimbe-kovas su Batirovu išgrobstė didelį kiekį grūdų (gavo tiek pat); Zdol-gunovo depo darbuotojai Čudinovas ir Pivovarovas, išlaužė vagono sieną, pagrobė 550 kg. kviečių (gavo tiek pat); prieplaukos ekspedicionieris Mar-kinas, susitaręs su škipieriu Šečpinu ir Paluchinu, baržoms plaukiant

J. CICĖNAS

Dono upe, pagrobė 7 maišus rugių (gavo tiek pat); „Raudonojo Partizano“ kolektyvo brigadininkas Tol-načevas ir apyskaitininkė Japrin-ceva, parvežant grūdus nuo kom-baino į sandėlį, pagrobė 5 maišus grūdų; Budonij vardo kolektyvinio ūkio pirmininkas, susitaręs su pa-ruošų vedėju, apiformino (naujas valstybės sinonimas) 350 centnerių grūdų; buvęs paruošų ministerijos įgaliotinis, panaudodamas piktam savo tarnybinių padėčių, neteisėtai kolektyviniame ūkyje gavo 10 centne-rių duonos ir t. t. „TSRS generalinis prokuroras ryšium su tuo įsako „sustiprinti kovą su duonos grobys-tvymu, išvaistymu ir gadinimu.“

Metai nauji, vargai seni. „Tiesos“ Nr. 29 (1947. II. 4 d.) LKP/b/ CK kreipiasi į LTSR rinkėjus, darbin-kinus ir darbininkes, valstiečius ir valstietes, į tarybinę inteligentiją, į Tarybinės Armijos karius ir pran-šeika, kad „darbo žmonių gyvenimo sąlygos vis dar tebėra sunkios“. O kas gi kiti vargai? Skaitome pažo-džiui: „Okupantai visiškai sunaikino Lietuvos valstybingumą, išbraukė Lietuvos vardą iš žemėlapių...“ — Eik jau nejuokavęs, taip dar... okupantas Nr. 2. Jis žuvo, įgį armijos žlugo. bet „lietuviškai — vokiškėji nacionalistai: ir po LTSR išvadavimo iš vokiškųjų fašistinių grobiukų neišsizadėjo savo slykščių mėginimų sustabdyti mūsų judėjimą pirmyn, panaudodami tam šmeižtus, provo-kacijas, kenkimą ir banditinių tero-rų prieš darbo žmones“

„Hitlerinių padlaižių likučiai ir buržuaziniai — nacionalistiniai ban-ditai“, „Tiesos“ Nr. 29 minimi dar-kelys kartus. Pvz., str. „Placiuo iš-vyškime politinį — masinį darbą paskutinėmis rinkiminėmis kampani-jos dienomis“ rašoma: „Agitacinis darbas dažnai neturi puolančio po-būdžio, nenukreiptas buržuaziniai nacionalistams demaskuoti“. Rinki-mai po kelių dienų, o čia „vis dar kaip reikia politiniu — masiniu dar-bu nėra apimti žymūs darbo žmonių sluoksniai, ypač kaimie. Stai Kėdai-nių apskrities vadovų gėdai eilė Kėdainių geležinkelio stoties darbuo-tų negalėjo pasakyti, už ką jie balsuos“ (vadinasi, „Rytų demokrati-koje“ rinkimai yra slapti ir netar-piškai, ar taip?).

„Tiesos“ Nr. 30 šaukia LKP/b/CK.

Atverčiame 4 psl. ir matome str. „Zalingos antivalstybinės nuotaikos“: „... tenka pripažinti, kad eilė par-tinių ir tarybinių organizacijų susi-talkstė su žalingomis nuotaikomis. Eilė partinių ir tarybinių darbuotojų laiku neužkirtu kelio priešvalstybi-nėms nuotaikoms kai kurių ūkinių vadovų, prileidusių, kad įstaigose ir įmonėse būtų šalta, kad gamyba sutriktų vien dėl to, kad nebuvo išskirta akmens anglies. Stai Vil-niaus miesto vykdamosis komitetas iki šiol nepriziūrė, kaip jam pavald-žios žinybos vežasi durpių. Iš iš-skirtų 19.000 tonų durpių neišvežta paskutiniaiis duomenimis nė vieno pilno tūkstančio. Tuo pat metu verkšnelama, jog Vilniuje nebevei-kia pirtys dėl akmens anglių sto-kos. Vilniaus miesto vadovai buvo ipareigoti siemti aprūpinti darbo žmones kuru Tatau beįvykdyta vi-sai nežymiu mastu. Liko be pakan-kamo kuro kiekio ir daugelis miesto įstaigų bei organizacijų.“

„Griežtas tarybinių ir partinių or-ganų įsikūlimas į kuro klausimą turi iš šaknų išrauti antivalstybiš-kas pažūras ir durpes ir atverti duris vietiniams kurui ir mūsų pra-monei, į miestų ūki, kitaip gresia rimtas pavojus, jog pernykščios dur-pės žus...“

Kaip matyti, LTSR gyvena iš viso neugningas dienas. Šit Vilniaus vykdomojo komiteto privalomas nutarimas Nr. 39 skelbia malkų parda-vimo uždraudimą Vilniaus mieste be vietinių tarybų leidimo (nutari-mas veikia per 2 metus). Vadinasi, ir plačiosios gyventojų masės ne-turi kuro. Šio nutarimo vykdymui kontroliuoti ipareigojamas Vilniaus milicijos valdybos viršininkas. Kuo pavarde? — ogi Sostacki; na, o kas nutarimą pasirašė? — ve, M. Nau-mov ir Kirjenko. Iš pavardžių pažinsi viso krašto valdžią, ir štai „Tiesos“ Nr. 29 ir Nr. 30 randame tokių viršininkų pavardes: Voit-kunski, Chranicjev, Zulevic, Gab-danko, Dranicin, Orlov, Senaško, Kupriancv, Sivko, Molotok, Tinfo-vič. Davidovič. Žinoma, prie tu-pavardžių prisegta lietuviškos ga-lūnės; betgi iš versio, jei ir priseg-si kuoda, lakštingalos nepadarysi! Žodžiu mūsų Tėvynėje viešpatauja svetimi forma ir svetimi turiniu žmonės, JTO Charta tokius apibrė-žia įsibrovėlio terminu...

Prof. Dr. Jurgis Krikščiūnas

Neseniai mūsų tremtinių šeima nu lino skaudį žinia: iš mūsų tarpo mirtis išskyrė brangią asmenybę — prof. Dr. Jurgį Krikščiūną. Šio tauraus patrioto netekimas mums yra juo labiau skaudus, nes jis mus apledo tada, kai kiekvienas mūsų prarėjęs jau yra dar reikiamos tautos narys jau yra brangus, o ypač toks nenulistamas darbininkas ir pirmieji kovojas, kokį mes turėjome vėlionies asmenyje.

Prof. Dr. Jurgis Krikščiūnas gimė 1894 m. balandžio 22 d. Ašmintoj, Prienų valsč. Gilmazijai lankė Marijampolėje, kur 1914 m. įsigijo brandos atestatą. Po to jis 4 metus studijavo Petrapilio universitete, tačiau dėl revoliucijos savo studijų baigti negalėjo. 1920 m. įvyko į Halle-Wittenberg testų studijų. Čia 1923 m. įsigijo dipl. agronomo vardą, o tu pat metu pabaigoje gantos mokslų daktaro laipsnį. Grįžęs Lietuvai iki 1926 m. buvo Šiaulių apskritys agronomu.

1925 m. Žemės ūkio Akademija jį pakvietė visuomeninės agronomijos lektorium. 1930 m. Ž. ū. Akademija jį pakėlė docentu, o 1935 m. — e. o. profesorium. Paskutiniu laiku Lietuvoje jis dar skaitė Vytauto D. Universitete geodezininkams ž. ū. ekonomijos ir transakcijos kursą. Tremtyje, įsikurus Hamburgėje Baltijos Universitetui, jis nuo pat pradžių Ž. ū. Fakulteto studentams skaitė ž. ū. politikos paskaitas.

1927 m. jis buvo paskirtas jo paties sukurtos ir išvystytos Žemės ūkio Tyrimo Įstaigos valdytoju. Šias pareigas ėjo iki 1939 m. Jo vadovaujama Ž. ū. Tyrimo Įstaiga išaugo į stiprią organizaciją, kurios darbu rezultatai labai daug prisidėjo prie Lietuvos žemės ūkio lygio pakėlimo. 1939 m. jis išrenkamas Kooperatyvų Sąjungos „Lietuvos Lina“ valdybos pirmininku ir vyr. direktorium.

Ypač produktyvus buvo prof. Krikščiūnas kaip plunksnos darbininkas. Jis išspausdino didelę daugybę mokslinių ir publicistinių straipsnių, daugumoje žemės ūkio klausimais. Iš tos pat srities jis išleido nemažą knygų, iš jų vieną vokiečių kalboje („Die Landwirtschaft Litauens“) ir vieną anglų („Agriculture of Lithuania“). Jis buvo redaktorius 5 tomų žemės ūkio specializacijos veikalų „Žemės ūkio Vadovas“, kuriame jis ir kaip autorius dalyvavo. 1927—1939 metais jis redagavo Lietuvos Agronomų Draugijos organą „Žemės ūkis“.

Prof. Krikščiūnas ypač aktyviai dalyvavo Lietuvos ūkiniame gyvenime. 1926 ir 1939 metais jis buvo žemės ūkio ministru. Vadovaujantis vietos ūžėmė eilę ekonominių organizacijų: ilgametis „Pieno Centro“ tarybos pirmininkas; eilę metų „Lietūkių“ valdybos narys, vice-pirmininkas, o vėliau ir pirmininkas; ko ne nuolatinis Agronomų Draugijos pirmininkas; Ekonominų Studijų Draugijos valdybos

narys, o paskutiniu metu pirmininkas. Atsidūręs tremtyje prof. Dr. J. Krikščiūnas nesileido pakertamas neviltingis ir nuovargio. Sunkios tremtiniško gyvenimo sąlygos nesužlugdė jo didžiulės energijos. Ne be jo pastangų suorganizuojama Lietuvos Sąjunga tremtyje. Prof. Dr. J. Krikščiūnas buvo pirmuoju šios sąjungos pirmininku ir jai vadovavo iki 1946 m.

Tačiau darbai ir rūpesčiai pagrauzė profesoriaus sveikatą, ir jis po ilgos ir sunkios ligos Marijos ligoninėje Hamburgėje š. m. kovo 24 d. mirė. Palaidotas Hamburgėje Ohlsdorfo kapuose. Ne vien savo darbūm ir nuveiktas darbas mūsų tautai ir valstybei vėlionis užspėjo didžios mūsų pagarbos ir šviesaus atminimo. Jis dėl savo didelės tolerancijos ir tikro žmoniškumo buvo mėgiamas visų pakraipų ir srovijų žmonių, ir gali būti ryškiu pavyzdžiu dabarties mūsų darbuose.

Jo paskutinė kelionė

Prof. Dr. J. Krikščiūno laidotuvis įvyko kovo 28 d. Jo palaikai palaidojami vienoje iš didžiausių visos Europos kapinių — Ohlsdorfo kapinėse Hamburgėje.

Esame tu kapinių šeštoje koplyčioje. Su slenkančia minia, įeiname į vidų. Matome ant katafalco stovintį gelsvą ažuolinį karstą, uždengtą lietuviška trispalve, aplink daugybę vainikų, gyvų gėlių, žalumynų, degančių žvakčių...

Trumpos religinės apeigos. Grojant vargonams gedulo maršą išnešami vainikai, karstas. A. a. profesorius pradeda paskutinįją kelionę šioje žemėje. Ilga procesija ir gausūs vainikai atkreipia visų praeivių dėmesį. Skaitome vainikų juostų užrašus: šeimos, Baltijos Universiteto, BALFO, Tremtinių Bendruomenės Centro Valdybos, Baltų Centrinės Tarybos, liet. socialdemokratų, lietuvių liaudininkų, stud. ateitininkų, stud. skautų, ir daugybė kitų.

Pasiekiamą kapo duobę. Įleidžiamas jon karstas. Univ. kapelionas kun. Krasauskas atlieka paskutinę apeigą ir taria žodį. Vėlionis buvo veiklus visuomenininkas ir žymus Lietuvos darbuotojas. Nenuostabu, kad tarsi paskutinį atsisveikinimo žodį susidaro didelė eilė: įstaigos, organizacijos, pavieniai asmenys. Kalbėję iškelia mirusiojo didelius nuopelnus tautai ir valstybei.

Gelsvos smiltys pamažėli paslepia nuo mūsų akių karstą... Susirinkusieji gieda „Viešpaties Angėla“... Visi jaudinasi, kai kam sužiba akyse ašaros... Spontaniškai išsiveržia Tautos Himnas — jam, paskutinis... Naujasis kapas visiškai uždengiamas vainikais ir gėlėmis. Dar vienas tauri asmenybė užgeso... Negaltingoji mirtis pareikalavo dar vienos aukos iš negausių mūsų gretų.

Al. A-Is

Laiveliu per Atlanta

Stockholmas, Svedija, 1945 liepos 5 d.

Maja Andre, grįždama namo, parsiėmė laišką, šį vakarą gautą iš švedų įstaigų. Laišką atplėšus, jos rankos pradėjo drebėti.

„Vyriausybė pagėdauja“, skaitė ji laiške, „kad Tamsta grįžtum namo, į Estiją...“

Tonas buvo mandagus, tačiau žodžiai — baisūs. Tai reiškė, kad Maskva paspaudė Svediją, reikalaujama mus sugrąžinti į tėvynę, kuri dabar buvo sovietų okupuota.

Majos laiškas buvo vienas iš daugelio. Aš patyriau, kad toki laiška buvo alfabeto eile išsiuntinėti — daugeliui politinių estų pabėgėlių, kurie pastarųjų penkerių metų būvyje buvo per Baltijos jūrą atbėgę į Svediją.

1940 m. Estijos respubliką užėmė rusai. Simtai gyventojų bėgo į Suomiją ir Svediją.

1941 m. vokiečiai išvyjo rusus. Bėgo tūkstančiai. 1944 m. rusai grįžo atgal. Bėgo dešimtis tūkstančių. Šiandien iš bendro Estijos gyventojų skaičiaus (1 mil.) 30.000 randašis Svedijoje, 60.000 — išsisklaidę po visą Europą, o 60.000 tebėra gyvi, arba jau mirę „kažkur Rusijoje“.

Sovietai dabar mums siūlo „sugrįžti namo“. Vieną naktį sovietinės Pabaltijės radijo stotys mus apšaukia „fašistais“ ir „karo nusikaltėliais“, o kita vakarą, keliomis dienomis vėliau, mes vėl vadinami „gerais patriotais, kurie nepakeldami vokiečių persekiojimų turėjo bėgti iš savo krašto, o dabar mieliai grįžta į savo tėvynę“. Kai neįveikiama kumštimi, bandoma kitais būdais.

Sovietų paskatinta, švedų policija griebsė oficialių priemonių prieš čia gyvenančius estus. Iš jų lygiai 99,5% namo grįžti nenori. Kodėl? Bijosi. Bijo NKVD, slaptosios rusų policijos.

Aš mačiau NKVD mobilizacijas, vykdytas Estijoje 1941 m. liepos-rugpjūčio mėnesiais, 35.000 vyrų — 19—35 m. amžiaus — buvo išsiųsti į karines darbo stovyklas, esančias šiaurinėje Rusijoje ir už Uralo kalnų.

Ne vien Majos Andre laiškas, gautas šį vakarą, rodo, kad Maskva susidomėjusi mumis. Stockholmo laikraščiai pilni skelbimų, kuriuose reikalaujama, kad visi estai registruotųsi sovietų pasiuntinybėje „grįžimo į namus reikalui“.

— Mes negalime čia ilgiau sėdėti, — sako Haris Paalberg. — Anksčiau ar vėliau jie mus išsiųs atgal. Mes turime ką nors daryti. Pasirūpinam valti ir plaukiame į Ameriką!

— Jie mūsų neįsileis, — ginčija Arvidas Kuun. — Mes neturime vizų.

— Jei tik pasieksime, tai ir pateksime, — tvirtina Haris.

— Pašėlusi idėja. Bet aš jai priitariu.

Stockholmas, 1945 liepos 8 d.

Haris surado valti, kurią galime nusipirkti. Jis žada ta valtimi mus nugabenti į Ameriką. Jos vardas

1945. XII. 15 naktį Amerika pasiekė laivelis su 18 estų, kurie prieš 127 dienas buvo išplaukę iš Svedijos. Čia pateikiamos kelionės dalyvio, Valdemar Veedom, dienoraščio ištraukos.

yra Erma. Tai yra, kaip švedai vadiną Koster tipo jachta, tinkama savaitgalio išvykoms į jūros pakrantes. Savininkas tvirtina, kad ji nesanti senesnė, kaip 55 metų, tačiau tikrą jos amžių sunku pasakyti, nes, Hario žodžiais, valtis yra kaip gera žmona: jai sulaukus tam tikro amžiaus, nebegali atspėti kiek ji turi metų, o tik pasakyti, kaip ji yra išsilaukus.

Mano nuomone, Erma yra permaža. Ji — tik 37 pėdų ilgio. Laimel, ji yra gana plati. Aš tuo džiaugiuosi, nes ji bus gana pastovi neramioje jūroje. Savininkas tvirtina, kad didžiųjų būrė moterys neseniai sulopė, todėl ji dabar yra gera ir patvari. Haris, iškisęs ranką vandenin, kiek pasiekdamas giliau, kišeniniu peiliuku patikrinęs Ermos šonų lentas: išpuvusius vietų nerado. Tačiau, kai jis pasakė, kad ją ištraukus ant kranto, mes galėtume geriau apžiūrėti jos dugną, savininkas apėmė pykčio priepuolį. Esa, jei mes nenorį jos imti tokios, kokią matome — teieje pragaran. Haris patikėjo, kad jis yra visiškai sąžiningas vyras. Jis savininkui pasakė, kad ji esanti gerai išlaikyta. Aš supratau, kad valtis Hariui patiko.

Goetos kanalas, Svedija 1945 rugpjūčio 18 d.

Paskutinės savaitės buvo pilnos rūpesčių ir nuolatinio darbo: Erma ruošėsi jūros kelionei. Prieš devynėjų dienų pajudėjome iš Stockholmo ir dabar straigės žingsniu tebslenkame ir atvira jūra. Ši kanala savo kelionei pasirinkome dėlto, kad rusams okupavus Baltijos jūros salą Bornholm, esančią tarp Svedijos ir Danijos, pradėjo sklisti gandai, kad šiuose vandenyse pasikartoja paslapti dingimai. Sunku, žinoma, pasakyti kas iš tikrųjų dėl to yra kaltas — audrota jūra ar rusų patroliai.

Anksčiau Erma buvo šeimos išvykoms skirta jachta: keturiems arba penkiems asmenims. Mūsų grupėje yra 16 — visi laimingųjų dienų Estijoje draugai.

Didžiosios kajutės, skirtos dviems asmenims, pasieniuose pastatyti du ilgi suolai. Ant jų miega šešetas Paalbergo šeimos narių. Tai Haris, mano amžiaus (33 m.) vyras, — labai graži jo žmona Elena, 24 m. ir trejų metų dukrelė Jutė; toliau, Hario motina, 60 m.; teta, ponija Julijana Altenbrun, 58 m. ir Maja Andre, jos duklė. Kitoje kajutėje, skirtoje taip pat dviems asmenims, įsikūrusi Kuuno šeima. Arvičas, 38 m., vyras, kuris amžinai šypsoi ir dainuoja, prieš karą jis buvo lakūnas. Jo žmona Eleonora yra apie 30 m. amžiaus. Jie turi tris vaikučius: Aimi — dešimties metų, Ingā — septynerių ir Ulla — trejų metų amžiaus.

Kiekviena šių kajūčių yra maždaug devynių pėdų pločio ir septynių pėdų ilgio. Kadangi ne viena iš jų nėra tokia didelė, kad mes visi drauge sutiltume, todėl valgyti verdame kiekvienas sau. Abiejose kajutėse yra po mažą spiritingą krosnelę.

Ermoje yra vienas moderniškas įrengimas: mažas klozetas Kuuno kajutėje. Kuuno šeima, žinoma retą momentą būna be lankytojų. Mūsų juokais vadinamoje „paskutinės bėdos kajutėje“ esame patalpinti mes, visi penki viengungiai: Heine Lutasas, 25 m., prieš karą studijavęs farmakologiją; Povilas Reinholmas, 28 m. — buvo Norvegijos aviacijos pilotas, kariavęs su vokiečiais; jo brolis Lembitas, 24 m., studentas; „Rommus“ (tą vardą gavęs dar Estijoje dėl savo romaus būdo) taip pat studentas, pabėgęs jau po vokiečių okupacijos; ir aš.

Prieš pirmąjį rusų atėjimą į Estiją (1940 m.), aš, norėdamas įsigyti mokytojo cenzą, Tartu universitete studijavau istoriją ir filosofiją. Rusų okupacijos metu buvau gavęs raštininko vietą viename iš liaudies komisariatų. Vėliau, palaikėjas, kad neturiu pakankamai entuziazmo, atsidūriau patarnautoju viename garaže, kuris, kaip ir daugelis kitų, buvo sovietų „prižiūroje“. Aš vargau ten, tik retkarčiais pavaldydamas, iki atėjo vokiečiai. Kai vokiečiai pabandė mane įgrūsti į „savanorių“ armiją, aš išbėgau ir nutariau tol negrįžti į Estiją, kol ji neturės savo vyriausybės.

Mūsų kajutėje yra pastatyta ir viena mašina — senas vieno cilindro motoras, kurį pastatėme vėliau — jau nupirkę Erma. Mes mėgiamė abiejose mašinose pusėse, pasitęsę ant suolų atklodės — po du vyrus ant suolo. Suolai yra penkių pėdų ilgio ir dviejų pėdų pločio — taigi pats miegojimas yra kažkas panašaus į triukus. Laimel, vienas iš mūsų penkių nuolat turi budėti su Hariu arba Arvidu.

Iš mūsų visų tik Haris ar Arvidas yra anksčiau buvę jūroje ir nustmano apie būriavimą laiveliu. Kaip bebūtų, jie abu giriasi esą pirmieji navigatoriai ir „seni žūri vilkai“. Man atrodo, kad jie neturėtų giriasi. Haris sako, kad kelionė, kurią turėjome pradėti šiuo metų laiku, būstanti „viesulinga“ ir Ermai teksią nuplaukti per 7000 mylių.

Atrodo, kad valtis yra šiek tiek perkrauta mūsų atsargomis. Hariui nebesusėjant visa ką sutvarkyti, šiais reikalais pasirūpinti tekė mums. Pirkome, kiek ištėkome pinigų. Dabar turime devynias skardines (po 0,5 Ltr.) kondensuoto pieno vaikams, šešis maišus bulvių, tris didelius maišus ryžių, šiek tiek švediškos (džiuvintos) duonos, avinčių milų, kelias skardinių konservuotų mėsos ir sardinkų. Vandens baką įvirtinome Ermos šone ir aptinkavome cementu, kad nesugestų. Haris sako, kad labai griežtai normuojant atsargą turėtų užtekti šešiasdešimčiai dienų. (B. G.)

ALOYZAS BARONAS

Nežinomu keliu...

(IŠ ATSIMINIMŲ KNYGOS „NUVERTINTI ŽMONES“)

Dirbame dienos metu. Kasame bunkerius, ir Time aiškina, kad juose mes patys gyvenime.

— Tai, jau brolyti, čia žiema, bent aš, negyvenysiu, — manau sau.

Pačemu būrys dabar išlisi. Mes kalbamės, kaip galėjo baigtis jų žygis, nes, kai išėjome į darbą, jie dar nebuvo grįžę. Aš mintimis dėkoju J. už tai, kad jis mane išgelbėjo iš Pačemu būrio. Naujai paskirtas į mūsų kuopą viršila vieną dieną suskirstė mus būriais.

Stalius, statybininkus, mūrinius paskyrė į vieną grupę ir pavėdė vadovauti Stefekui, lenkiškai kalbančiam, visada neaprašomai besišypsantiems vokiečiams. Ši velniška šypsena buvo amžinai jo veide. Ar mes dirbdavome dieną ir naktį, ar buvo jis patenkintas mūsų darbu, ar buvo nepatenkintas ir nepasitenkinimą išlėti vartojto lazda, šypsena jo veide nedingdavo. Puikiai prisimenu, kaip, mane sugaudamas ir liepdamas pakelti rankas, taip pat šypsojosi.

— Jis gali gyvam žmogui kailį lupiti, ir ši šypsena jo veide nedings, — apibūdino dar su mumis tebedūdamas Stasys.

Bet šiaip Stefekas nebuvo blogas, nes buvo už jį blogesnių.

Antrą būrį, į kurį buvau patekęs ir aš, pavėdė Pačemu. Tipiškas vokiečių. Riebus, su linkęs ir toks juokingas, kad, jeigu kas jį nupaišytų, jo nepažintantieji saktų, jog tai žmogaus karikatūra. Jis buvęs malkinės sargas, turįs pasiutusio šuns pyktį. Jurgis pateko irgi su manim. Vytaš nuėjo pas statybininkus, Zigmąs, V., Barškutis, O. K., Karolis ir kiti, su kuriais buvau artėiau susigyvenęs, pateko į trečią būrį. Šis būrys buvo pavestas Timei. Vėliau, atvykus naujam puskarininkui, Time buvo paskirtas, dideliame mūsų džiaugsmu, tik grupės vadu.

Pastato mane į po pasiutusio šuns būrį, aš stoviu, netekęs žado, ir nežinau, ką bepradėti. — Blogai, matai mus išskyrė, — nusimena V. — Ne, jie manęs nematė lazda, aš pirmą jį

užmušiu, — sakau V., ir jį mano širdį, ateina pasitęsęs gaudamas ir apmaudas.

Kiti irgi nepatenkinti paskirstymu, bet vokiečiai neatsivėlgia. V. mėgina laimė. Aš matau, kaip jis aiškina viršilai, negirdžiu, ką šneka, bet suprantu, kad dera mano kailį. Pagaliau, paskiria mane į Time būrį. Vieną vyruką atvairo į mano vietą, o aš atsistoju į jo. Nedraugiška, bet kuris padarytų kitaip? Tuo pakeitimu aš buvau išimtas iš kandidatų mirčiai tarpo.

Metam iš bunkerių žemes ir pradėdam jausti nuovargį. Mūsų grupės viršininkas čekas Stegel, puikus vyras, bet kartu su mumis dirba ir Time grupė. Pastarasis, prižiūradamas savuosius, prižiūri ir mus, t. y. ne tik savą, bet ir Stegelio grupę. Mes ilgom pavargti, aš dažnai ieškau progos žvilgtelėti į laikrodį. Jei kuris stabtelim čekas tyli, bet Bepirštis meta nuo duobės krašto akmeniu. Puskarininkis Hauptmann, mūsų būrio vadas, sėdi miške ant kelmo ir skaito laišką. Aš matau, kaip jo senyvu veidu teka ašaros. Nežinau, kas ten dedasi jo namuose, kad jis, senyvas vyras, ašaroja, bet nusprendžiu, kad vertki gali tik geras žmogus. Vis dėlto aš apsirikau. Verkia ir blogieji.

— Zinai, — kreipiasi į mane Zigmąs, — nenori ir jie karo.

Ir jis papasakoja man, kaip kartą, dirbant naktį, jie nešiojo iš tarp pozicijų esančių sodybų rąstus bunkeriams, ir po kiekvienos, pro šalį prazvimbosius kulkos vokiečiai sutartinai sakydavo: „S... karas“. Jų daugelis netiki laimėjimu, bet su mumis elgiasi, lyg karą laimėję.

Pavargę laukiame pietų pertraukos. Koks brangus laikas, šios 30 minučių. Mes daugelis šios pertraukos metu neturim ko valgyti, nes mažą davinį jaunesnieji sukerta iš karto, bet poilsis kartais brangesnis už duoną.

Su mumis kasa du broliai. Jie taip sugėba dirbti, kad ir vos judėdami negauna grumetų, gi mane, jei stabteliu, tuojau pamato sargybi-

nis. Jie dirba taip iš lėto, kad mes juos juokais pradėdam vadinti auksiniais darbininkais, o vėliau tiesiog „auksiniais broliukais“.

Drauge su mumis kasa jaunas vaikiną. Jis nebegali atsiginti visų jam siunčiamų replikų. Jis pateko į mūsų kuopą pakeitęs dėdę. Jo dėdė vokiečiai paleido, bet užtat paliko jį. Jam teko eiti net keletą naktų.

— Tai ką tau dėdė davė, kad tu jį pakeitėi? — klausiam.

— Šimtą markių ir batus, — sako vyrukas rimtai.

— O man tegu dėdė atiduotų ir 30 ha ūkį, ir tai aš nesutikčiau jo pakeisti, — sako K.

— Laisvė brangiau už turą, — šnekamės ir tiesiog nebekenčiam jaunuolio.

— Durniau, kask, — šaukia vienas. — Dėdė samagoną dabar geria už tavo sveikatą.

— Savanoris, gali už penketą dirbti, — sako antras.

— Juok neveltui — gauni šimtą markių ir batus, o mes veltui čia prakaitą varvinam, — nenulyla kiti.

— Nurimkit, vyrai, palikit ramybėje durnelį, — ramina aš, o vis dėlto, jis buvų už mus visus gudresnis.

— Los, los, šlاندie baigti! — rėkia vokiečiai, ir mes po pietų pertraukos sušokam į duobes. Kasa Zigmąs, rausiuos aš, toli šveičia žemes O., stumdosi po duobę auksiniai broliukai, tylus be žodžių plūša Savanoris.

— Sau namus rengiat, todėl paskubėkit! — ragina Time. — Jei nenorit dirbti dienomis, galėsit eiti naktį! — gašdina.

Mes žinom, kad tai gašdinimai, nakties darbų ne mažiau bijo ir vokiečiai ir visada stengiasi išsisukti.

Grįžtam namo ir iš tolo matom, kaip Pačemu būrys atsima pietų davinį.

— Vyrai, kaip šiandien? — jau iš tolo šaukiame.

— Plaušinis žuvo, — atsako keli balsai iš karto.

„Vistiek žūsiu“, pasakė tą naktį, išeidamas į darbą Plaušinis, lyg nujausdamas savo mirtį. Mano akyse atsistojo anas graudus atsisveikinimas: apsišarojęs Plaušinis ir verkiantis, kūdikiu laukiantis žmons. Jau niekad jį nebe matysiu savo vyro ir gimęs kūdikiš tik iš pasakojimų tepėžinė savo tėvą. Ji negalės atvest

jų mažų prie tėvo kapo, kad sukabėtų maldele, nes jis palaidotas kažkur sviedinių išraustam lauke.

Sekantį rytą Pačemu būrį sutinkam pareinantį iš darbo.

— Vienam kojos nutrauktos ir jis mirė, keli sužeisti, — pasako, pro šalį praedami.

Aš nebegaliu atsiminti žuvusiojo ir aiškinoos, kaip jis atrodė. Vienas mūsų šiek tiek raunasi plaukus. Jie su žuvusioju buvo draugai, ir tas, lyg nujausdamas mirtį, kvietė bėgti. Mūsų šiekis nebėgo ir dabar jaučiasi kaltas dėl draugo mirties.

Bunkeriai ir bunkeriai. Iš dviejų metrų gilumo duobių metamė žemes, ir mums skauda galvas ir kaulius. Kad nebūtų to pasiutusio tempo. Time nori pastatyti rekordą, nori mūsų rankomis pagyrimą užsidirbti.

— Jūs, prakeikti rusai, prakeikti lietuviai, prakeikti tinginiai! Rusai tai bent dirba. O, kad mes duotumėm tiek rusams ešti, kiek jums. Mes jų giname nuo bolševizmo, o jūs, prakeikti dar kartą, niekad nesistengiate, — ir spiria batus iš lėto viršų žemes belyginančiam vienam iš auksinių broliukų.

— Nieko sau, padoriai gina, — sako Zigmąs. Jis buvo keletą mėnesių išsėdėjęs bolševikų kalėjime, bet ir ten nebuvo bauriau negu čia, nuo bolševikų lazda saugomam.

Kitą dieną vėl keli sužeisti, tarp jų ir Jurgis. Sviedinio šukė apraskė veidą. Iš darbo vietės parėjo kiti padedamas. Man neteko jo susitikti. Ir gerai, kad nesutikau. Ką aš jam būčiau galėjęs pasakyti? Mes kartą tarėmės bėgti, bet nepavyko. Gal būtųėm laisvi? O dabar, gal būt, net jo gyvybė pavojuje.

Kiekvieną dieną yra užmušti ir sužeisti. Nelaiminga Pačemu kolona. Jie pareina purvinu, sušlapė, molėti. Pačemu, būrio vadas, visai baigia padūkti. Ir jam nusibodo tie žygiai, ir jis savo pyktį išlieja kankindamas kasėjus. Tu būrio kiti sargybiniai taip pat žiaurūs. Zymiausias jų Kerdius Plast. Ir stipriausieji kasėjai atrodo nežmoniška išvarę. Jie lietingsomis naktimis baisiai išsipurvina ir, nors kasdien džiovinas ir valosi, jų drabužiai jau vargu ar beponasūs į kitu žmonių. Jie suplyšę ir tik vietomis pripuolamai su- lopyti. Daugelio batai suplyšę, klumpės suskilo, ir jie eina basai. Kojos suskeldėję, nudaužytos ir purvinos. (B. G.)

(Pabaiga)

Kukutis garsiai subeldė, ir abu kleketavimai nutilo, kaip nukirsti.

— Domiciuke, — tyliai šūktelėjo jisai.

— Aha! — po valandėlės atsiliepė tartum mieguistas, nutęstas ir toks iš tolybių ateinąs Domicelės balsas.

— Ar išsiesi?

— Ką beveiksi neisėjus...

— Darbello būtų, širdie, — viskas guli padrika. Bet pasilepink, pasisėk, Domiciuk, o kai jau atkusi kiek, tai gal rakandus, grindis...

— Ką sakai, dėde? — pasigirdo jau smarkesni žodžiai už sienos.

— Tai, va, sakau, kad pasilsėtum, — numykė Kukutis ir, dar minutėlę pastoviniavęs, nugūrino su noragu ant stėnų pas kalvį Dubutį.

Grįžęs Kukutis pirkioje visa ką rado, kaip buvo palikęs.

Rytojauš dieną, išeidamas doblilėnų plėšti, priminė žmonai darbus, bet per pietus išvydo ją prieš saulutę besišildant, su mezginėliu rankoje ir su virbalais: viso labo ji buvo numezgusi tą vieną kriptutę ir jau išėjosi, baltas kojas su užnertomis šlepetėmis tingiai kinkuodama.

Taip saulutė dar sykį nusileido už žalių lygumų ir sodų, ir vėl patekėjo. Tą rytą Kukutis garsiai šnekėjo si savo pačia. Prisakė, kad marškinių jam būtų išskalbtai, kad grindys pirkioje būtų išvalytos, sriuba išvirta ir vaikučiai papenėti.

— Tu nori, kad aš nusprogičiau! — supurkštė Domicelė.

— Ne vieną jau patūko nuo tiek triūso! — atvertė Kukutis. — Tai neužmiršk — sakau tau paskutinį kartą...

— Žmona aš tau ar paklodė, kurią visur vaiklotum? — akis vartalioldama, pakėlė balsą jįnai.

— Dievas mato, kad tu man dar nė žmona nebuvai, — rimtai, kaip iš sakyklos, atsiliepė Kukutis.

— Mamučėle, į kokį vargą mane išleidi! — visai nelauktai suspigo Domicelė ir, apsikniaubus priegalvi, ar nepasileis raudoti.

Norėjo Kukutis paimti ją už pečius, suraminti ir gerą žodį tarti, bet ūmai ranka, kaip nudegęs, atitraukė. Iš po tų naujoviškų marškinių jo žmonos pečiai ir putli nugara buvo pro smulkūs mezginėlius taip išlindę, kaip jis niekad savo amžių nebuvo regėjęs, nors per dvidešimt metų su Marcele pragyveno.

Priemenė jįsai sustojęs apsidūmėjo. Gal be reikalo taip užsirikė ant pačios — nepratus prie juodų darbų, be to, dar pamokyta, nes gimnazijoje dvi klases per ketverius metus baigė, tad ko čia benorėti, kad taip išsyk

prijunktų. Tegul dar pasilepina, o kai nusibos dykinėti, pati ko nusitverti ieškosis.

Taip apsisvarstęs, Kukutis pasidrašino ir grįžo savo Domicelės gero žodžio tarti. Patyliukaiš išelino ir pamatė, kaip jo vargšė, lovoj sėdėdama, prieš veidrodį plaukus taisėsi ir taip iš visos širdigs linksmai kikenė negar tle smulkūs mezinukai ant jos nugaros drebeno.

3.

Nuo tėvų ir protėvių laikų šeštadienis Kukučiuose būdavo didelio triūso diena. Aliai daiktėlis turėdavo būti tvarkoje, — ir marškiniai iškočėti, ir pirkia švairi, ir vaikai išmaudyti... Bet šiandien viskas buvo suirė. Ir visoms bėdoms padidinti, bernas Vincentas Kukučiui pasakė, kad pamesias ir išesias geresnės duonos ieškotis, jeigu jam čia šalta putrą reikia nuolat plurpti.

Tie žodžiai šeiminką ligi pat širdies nusmelkė. *Kas grįdėjo, kad kada nors tarnai būtų Kukučius pametę dėl maisto ar dėl nepriežiūros.

Kietu žingsniu iš vartų, pro kuriuos buvo beeinąs pas girininką malkų žiemai užpirkti, kai išgirdo Vincento tiesas, patraukė Kukutis atgal per kiemą, švytruodamas stora, gumuota lazda, kurią dar jo tėvas buvo iš obelies išpiovęs. Nenusikrenkštęs už durų, kaip priderėtų, duodant žinią apie save, įgriuvo į seklyčią ir iširėmė galingai vidury aslos.

Domicelė, ant alkūnių lovoj pasirėmusi, stebėjo, kaip josios batukus, — tokiomis aukštomis kurkomis, — tarnaitė Ona net išsivempusi žvilgino.

— Domiciuk! — prabilo Kukutis. — Žinau, žinau — vėl su savo pamokslais! — atšovė žmona.

— Jei žinai, tai ir daryk, kaip reikia, — pakėlė jis balsą, tokį rimtą ir rūstų.

— Motinėle man sakė, kad aš čia nesiduočiau gainiojama ir purve nemirkčiau.

— Klausyk, — lazda sulig kiekvienu žodžiu dunkstelėdamas, tarė Kukutis: — aš dabar išeinu malkų užpirkti, ir žiūrėk, kol grįšiu, kad pietūs būtų išvirti, pirkia švairi, vaikai prižiūrėti...

— Išakinėk Rudžiui būdoj, o ne man, — atrėžė Domicelė.

Splovė ji į vidų aslos, kur Kukutis stovėjo, palindo po patalais, savo vyru atgrėždama nugarą ir dar iržlų balsu pridurdama:

— Anava, tai ir turi!

Nė pats Kukutis nesuprato, kas atsitiko. Smarkus jo giminės kraujas sūbtelėjo per jį visa, akyse pažaliavo ir vėl pabalo, tik sudulkėjo pūky ir plunksnų debesys ir ligi lubų paklio, kai jisai, griausmingai surikęs, smogė savo vėzdū per patalo.

pus. Triokstelėjo lazda, jo tėvo iš obelies išauginta ir tiek muštynių su kėitų kaimų bernais atlaikiusi.

Tarnaitė Ona nėrė iš kambario, metusi batuką ant grindų. Domicelė spigtelėjo, suspurdėjo lovoje ir, skstelėjęs rankas, lyg pasigailėjimo maldaudama, žlegtelėjo savo guolyje.

Kukutį nusmelkė toksai negeras jausmas, lygiai toks, kada kas nors bailsaus atsitinka: ar namai užsidega, ar vaikas į šulinį įkrenta...

— Viešpatie, argi?... jam toptelėjo negera mintis.

Jo kūnas pagaugais nuėjo: argi būtų savo žmoną, nei kokią musę, nutrėškęs...

Jam taip negera pasidarė, kad nė pats nepamatė, kaip sulūžusios lazdos galu saujoje ir pasišiaušęs, nei šernas, jis atsidūrė laukuose, skvernas ore pūšiodamas. Ejo kaip girtas, rankomis skeryčiodamas ir šūkaliodamas vienas sau, kol pasiekė skynimus ir sudribo ant kelmo.

Rado jį ten po geros valandos kalvis Dudutis, kuris ejo savo pabėgu-

sio kuilio ieškodamas. Žiūrė žmogus ir savo akimis netiki: sėdi ant kelmo Kukutis su basliu rankoje, mataruoja galva, lyg kuinas, nuo sparvų gindamasis, ir vis kažin ką sapalioja vienas sau.

— Kas tau, Klemensėli? — užkalbino jį kalvis.

Pakėlė Kukutis pablūdusias akis, valandėlę spoksojo, lyg nepažindamas kalvio, ir tik paskui jau atsiliepė:

— Ar tai tu čia, Tadelį?

Ir vėl lingavo galvą, kartodamas: — Tai padariau, tai padariau...

Zodis po žodžio, Dudutis iškvosė iš Kukučio visą istoriją ir pamokydamas pridėjo:

— Neklausėi manęs, Klemensai, kai tave atkalbinėjau, dar net pykai... Negirdėjai, kaimyne, protingo žodžio... Kur dailios užsimanei...

— Sugriešijau, Tadelį, sugriešijau. Tuštybė mane apsedo, tuštybė. Matai, mano amžinatilį Marcelė — kad Dievulis jai dangų duotų — buvo už mane vyresnė, anksti suseno. Tai ir nedyvai, kad emęs kartais ir pagalvodavau apie gražesnę, dar ne taip seną bobikę. O čia kuris laikas jau Domicelė vyto be vyro — negerogė ir pakišo mintį apie ją. Merga nepelkinta atrodė...

— Negirk dienos be vakaro, mergos — be patalo, — nutraukė Dudutis.

— Kad tik gyva būtų, — liūdnai atsiliepė Kukutis.

Kalvis nupūtė paskutinį dūmą iš pypkės, iškratė į kelmą žarijas ir tarė:

— Kas bepatikės, kad tokią stambią mergą savo kuoku nudobtum... Neimk ją per daug į galvą... Bet man laikas kuilio ieškoti. Pabėgo, nevidonas, o, rodos, buvau žardyje uždaręs ir už kojos virvele parišęs... Na, pasiliksi sveikas.

Dudutis netrukus ejo Kukučių kiemu ir, atsargiai apsidairinėdamas, dūlino į pirkia. Vidun jis nežengė, nes jau iš priemenės, pro plačiai atitrenktas duris, išvydo pasigerėtiną vaizdą: Domicelė, rankovės viršum alkūnių pasiraistojusi ir sijoną pasikakčius, iš visų jėgų trynė šluotraziu grindis, vandeniu tolydžio pliuks-

tais. Darna ne vieną, atsilankęs į lietuvių studentų apgyventą pastatą, vardu Vilnius Hall, nustemba, pamatęs pašto dėžutę. Rodos, kas čia išpūdingo? Paprasta, iš plonų lentučių sukulta dėžutė kabo ant sienos ir tiek. Bet štai — prieina tūlas studentas, atidaro dėžutę esantį stalčiuką, išima pašto ženkluką, užkašo pinigų ir, imetęs laišką dėžutėn, ramiausiai nueina. Ir taip šimtai. O dar daugiau nustemba svečiai, išvydę gulinčias šalmis knygas. Prašau, gal norite išsityti „Mūsų kalendorių“? Jau turite? Na, tai gal prisiminimui Lietuvos vaizdų? Taip, penkis markės. Štai dėžutė su pinigais — užmokėkite. Gražą visados rasite. Nebijokite: ir šimtinę iškeisite. „Sveicarija, Sveicarija!“ — norisi šaukti, matant tokius dalykus. O, kad taip būtų kiekvienoje stovykloje, o grįžus, visoje Lietuvoje!

Trijų tautų jaunimas dirba, kruta, o bendras darbas vis glaudžiau jungia juos krūvon. Ir ne veltui universiteto prezidentas, prof. dr. F. Gulbis (latvis), metinių progą 1946. III. 14.—1947. III. 14.), pabrėžė, kad Baltijos universitetas turės didelės reikšmės nepriklausomai Baltijos valstybių bendradarbiavimui.

Iš tiesų tolerancija ir draugiškumas ryškiai atsispindi ar tai iš vienos, kitos ar trečios tautos sūnų pušės. Pavyzdinai pravestas kovo 10 diena bado streikas, protesto ženklai prieš okupacinį inkorporavimą Baltijos valstybių Tarybų Sąjungon, aiškiai kalba apie vieningą sutarimą ir bendradarbiavimą trijų tautų akademinio jaunimo, gi įvairios draugiško pobūdžio sporto rungtynės, patilinksminimai, bendras kooperatyvas taip pat jungia visus neabejotinai būrin.

Laikas bėga. Bėga greičiau, nei kad žmogus išvaizduoti pajėgia.

Gaudeamus!

BALTIJOS UNIVERSITETAS PAVASARĖJANT

Ne, nebe tie laikai, kada liejosi alutis, o linksmi dalnos žodžiai maišėsi su bokalų skambėsiu. Pasikeitė šių dienų studentijos veidas pagrindinai. Nebepamatysi dailiai apsirėdžiusių, įvairiaspalvėmis korporacinėmis kepuraitėmis plaukus pridengusių studentų.

Daugiau išblyškė nei raudoni, liesi nei riebūs, komiškaai išrodą margašpalviuose UNRRA-os drabužiuose, skuba jie iš vienos paskaitos į kita, visiškaai nebeprimindami savo gerų laikų kolegų. Ir gal tik amžinai gera nuotaika išskiria juos iš tūkstančių, savo išvaizda panašių, DP tarpo.

O profesoriai?! Ak, net širdį suspaudžia, kai pamatai žengiantį pabirusius žiemos keliu brezentiniuose batuose, lengvu, vasarinu paltuku apsiautusių, žilą galvą kepure (kokias, kadaise, trumpakelniai H. J. nešiojo) pridengusių, profesorių! Ir gal tik todėl studentija savąją profesūrą veikia ant rankų nešioja, kad jie, iš vieno katilo valgydami, nedateklūs kėsdami, dalinasi žiniomis su savo „vaikais“ taipogi tik iš meilės jaunimui. Taip, už pasiaukojimą, meilę — meilę ir tegali būti atsilyginta.

Tai taip gal išrodo Baltijos universiteto gyventojai, prisiglaudę Pinneberge, 15 km nuo Hamburgo, puikiose savo patalpomis, deja, perankštomis akademiniams jaunimui, vokiškose kareivinėse.

Buvo paskutiniosios praėjusių metų dienos, kai prasidėjo universiteto perėjimas į dabartinę stovyk-

Vytautas-Jonas Narbutas

lą iš Hamburgo, ir amžinieji šalčiai buvo viena iš didžiausių kliūčių isikūrimui. Anglių trūkumas suspaudė profesūrą ir studentiją į tris pastatus (viso 6 gyvenamų), gi koridoriai, palėpės, gyvenamieji kambariai pakėitė nekūrenamas auditorijas.

Taip, tik studentija gali dirbti tokiose sąlygose! Ir kai žmogus pavartai mūsų istorijos lapus, pamatai, kad lietuviškoji mokykla veikia visą savo gyvenimo laiką buvo vargo mokykla. Motina, viena ranka ratelį sukdam, kita vedžioja rades savajam sūneliui, kad šis spausdintą žodį suprastų, naują pasaulį išvystų. Ir, motinos palaimintas, eidavo sūnus ar dukra laimės ieškoti, moksle nerimstančia širdį pasotinti. Apie tuos sunkius studentų laikus Rusijos universitetuose senoji karta dar gyvu žodžiu pasakoją šių dienų jaunimui; ir gal tik nepriklausomybės laikais akademiko gyvenimas buvo pagerėjęs.

O dabar? Nejaugi silpstančiųjų sveikata ir didėjantis studentų džiovininkų skaičius nekalba geriau, kaip periodiniai sakiniai ir apie, didžiulis materialinius sunkumus, ir apie tą taip fiziškai žmogų žlugdančią dvasinę tuštumą?

Nežinau, bet, tur būt, toks yra mūsų moksleivijos likimas, kad per vargą kopinama į aukštybes. Su šia mintimi, rodos, ir dažnas akademikas taip susigvyvenęs, kad nepastebi (o gal tyčiomis nenori pastebėti) irstančios savo sveikatos, pasitraukiančių, ligos pakirstų draugų... „Salin, nusimintai, lūdeys“, dai-

nuoja studentai, ir veiduos žydi, it rožė skaisiti, šypsena. Iš tiesų, kam galvoti apie nelaimes, vargus, kuriuos pašalinti esi bejėgis? Juk „praeis vargai, laikai kraujuoti, gyvenim vėl dienas gražias“...

„Ak jūs studentai, studentai, jūs amžinieji optimistai!“ — pagalvoja ne vienias, matydamas visados giedrius akademikų veidus. — „Net ir blogiausiose sąlygose nenusimena, net ir tamsiausiose ateities labirintuose imatą vilties žiburėlius!“

O gal akademinis jaunimas puikliausiai supranta, kad tik su džiaugsmo akordais širdy, bet ne su rūpestiū ir niurių minčių kupina galva žėgiama pirmyn. Iš tiesų, gal tik todėl ir žilagalviai profesoriai atrodė amžinai jauni, entuziasmo kupini, kad jie dirba su akademiniu jaunimu? Gal?...

Taip, studentai nusiminimo nepažįsta! Anaipol, gera nuotaika ir jumoras žydi visuose kampuose! Iš tiesų, juokiamasi dažnai ir grynai Surengė lietuvių studentai sportininkai krepšinio turnyrą. Rodos, kas čia ypatingo? Žiūrėk, susiburs keli lietuvių krūvon — ir jau krepšinio komanda! Iš tiesų, natūralus dalykas. Bet gi visa paslaptis išlindo tik po turnyro — per dovanų įteikimą. Čia ir pasireiškė grynai akademiko jumoras atspalvis. Pasirodo, veikia daugiausia dcvanų gavo... pralaimėjus komanda. „Briliūkai, nenusiminkit: po pralaimėjimų seka laimėjimai!“ — maždaug panašiai sveikinimų visų nugalėtojus teikiantieji dovanas. Na, atvirai kalbant, šie ir nenusimena: galima ir toliau... pralaimėti...

Gi gan dažnos, taip vadinamos, „prieblandos valandėse“ taipogi neapsėinama be jumoros. Savi rašytojai (gink, Dieve, ne grafomanai!) net ligi ašarų juokina kolegas kelių mylių fejtonais.

ANTANAS VAICILAPIS

DAILI ŽMONA

telėdama. Už stalo nabašnikės Marcelės Vytukas ir Daliutė kabino varškę iš lėkštės ir abu įvairias marškiniėlais buvo apvilkti.

— Padėk Dieve, — tarė Dudutis. — Sunkiai dirbate...

Domicelė pakėlė galvą ir linksmai atšovė:

— Dievo malonė, kad dar galu dirbti...

— Dėl ko gi nedirbus?

— Sakau, tas mano vyras — kad puolėsi kaip levas, kad sukriokė... Net dabar man širdis šokinėja...

Ir bevalydamai išsipasakojo visą savo išgastį.

— Dyvai, kad tau kokio kaulelio neatmušė...

— Kur čia — per tokius patalus su sienojum duotum, ir tai kažin ar justum. Tik implias trūko, ir Ona seklyčioje antai drebėdama lopo ir plunksnas rankioja.

Dar valandėlę šnektelėjęs, pasisakė Dudutis savo reikalą ir išgrūdė, kad Kukučiuose niekas nematė jo kuilio, atsisveikino jis ir išėjo savo keliais.

Patraukė jisai per doblilėnas ir, pasiekęs upelį, sustojė ir kratė galvą, didžiai stebėdamasis ir vienas sau murrėdamas: „Tai ir žinok tu dabar, žmogau, kas kam gelbsti.“

Iš gilių susimąstymų pakėlė kalvį kriukstelėjimas.

Pasistojęs ant kupsto, apžvelgė žmogus plačiai laukus ir išvydo savo deglajį Kukučio bulvieniojuose ligi pat stėnų nugrimzdus: įnikęs arė, biauirybė, šnipu bulves, briauškę jas liltimis ir vis kriukšėjo, labai patenkintas ir pasturgalį krustelėdamas.

Dudutis pasispiaudė delnus, kietai sučiupo saujų brūklį ir, ant galų pirštų stypčiodamas, selino prie savo kuilio.

JUOZAS MIKSTAS

Negrįš

Pavasaris dar grįš čia, Kalnai ir kloniai vėl žaliuos. Tik tavo dienos vakarykščios Negrįš jau atgalios.

Sugrįš ir margi paukščiai Iš tolimų šiltų kraštų; Vėl džiaugsma žers padangių aušteliai, Bet būsi liūdnas tu...

Kai gėstanti jaunystė Tau vieną kart sudie pamos, Tau dar toliau reikės nuklysti Nuo laimės tolimos.

Pavasaris dar grįš čia Ir vėl žmonių akis vilios. Tik tavo dienos vakarykščios Negrįš jau atgalios.

Diena veja dieną, savaitė stumia savaitę praeitin. Ir praeis žiema. Taip, neužligo; o skaisiti saulė raudonos, kaip mergina, plaukdama dangaus okeanu, ir jauniejį gamtininkai, agronomai pasklis po laukus, ieškodami šimtų žolelių — žolelyčių atmainų, mechanikai, būsimieji inžinieriai puls, kaip žvėrys, prie mašinų, kurios dėl šalčio sustyrusios ilisai išardytos dėžėse, o filologai galąs plunksnas ir lies žodžius, kaip kalnai upelius, storiųsųjų sąsiuvinių puslapiuose...

Dachau lietuviai

Per pusuvalandį kelio nuo Dachau geležinkelio stoties prasideda 2-sis Dachau arba buvusio mirties maulūno rajonas. Tai didelis barakų miestas, apimamas apie keletą šimtų ha žmonių ašarom ir krauju suvilgintos žemės. Didysis KZ lageris, lyg milžiniškas voras, guli įsisupęs į spygliuotos vielos nerinį, savyje slėpdamas 238.000 nacių rėžimui nepaklusnių gyvybių mirtį ir kančią.

Pirmieji lietuviai Dachau įsikūrė praeitų metų rudenį, kaip auto-vairuotojai, mechanikai ir cenzoriai. Pastaruoju metu lietuvių skaičius Dachau gerokai paugo ne tik dirbančiųjų kiekybe, bet ir intelektualinėm pajėgom.

Visi dirba pagal profesinius savo pasirengimus U.S. Armijos žinyboje ir priežiūroje.

Kultūrinis gyvenimas pamažėli įgana ryškesnes formas, didesnę apimtį. Tenka paminėti p. Stiklio-riaus vedamus anglų kalbos kursus. Kovo 31 d. ir balandžio mėn. pirmomis dienomis kun. Piktūrna, lenkų koplyčioje, Dachau lietuviams, skaitė rekolekcijas. Jul. Zvanga

Jaunimo organizacijos YMCA ir YWCA

YMCA yra jaunų vyrų krikščioniška sąjunga, o YWCA — moterų (Young Men Women Christian Association). Su tais pavadinimais ir tos organizacijos ženklai — trikampiu jau teko susipažinti praktikoje, tik daugumai mūsų tautiečių liko neaiškūs tos didžios ir svarbios organizacijos uždaviniai ir tikslai. O su jais susipažinti tikrai verta ir naudinga.

YMCA buvo įsteigta Anglijoje, kaip ir pasaulinio masto Skautų Organizacija ir Isganyto Armija. Dėl savo kilnių tikslų, YMCA visame pasaulyje randa didelį pritarimą. Jau prieš Pirmąjį Pasaulinį Karą jos veikla buvo išbujojusi, tik Lietuvoje ji beveik nebuvo žinoma, dėl to su tam tikru nepasitikėjimu laikurį tremtinių ir dabar dar vertinama. Praktika parodė, kad nėra pagrindo bijoti. Taip pav. Lenkijoje YMCA veikė ranka ranson su katalikų dvasiškijs. Organizacinius reikalais rūpinosi išrinktieji organai, o dvasiinius reikalais vyskupų tam tikslui paskirti dvasišaliai.

Iki nacių išgalėjimo YMCA plačiai veikė Vokietijoje, o iki 1926 m. net Ukrainoje, kol bolševikai ją uždarė. Ji taip pat veikė ir Latvijoje bei Estijoje iki bolševikų okupacijos. Tas rodo, kad ši organizacija veikia visose demokratinėse šalyse, tik ne diktatūrinėse.

Taip bendradarbiaujant dvasiškijs su pasauliečiais, ypač netikybiskais jaunais per materialinius praktiškus veiksmus įtraukiamas į tikybišką veiklą ir išlaikomas savo bažnyčiai.

YMCA-os tikslas — auklėti jaunimą taip, kad jis sektų Kristaus pė-

domis. Tikslui pasiekti didžiausias dėmesys kreipiamas į stiprinimą doros, artimo meilės ir pagarbos, o taip pat tolerancijos kitų konfesijų ir tautų atžvilgiais. Kiekvienas narys turi likti ištikimas savo bažnyčiai, tautai ir valstybei. Organizacijos tikslas yra sustiprinti prisirišimą prie tėvų tikėjimo ir tautos savybių bei tradicijų. Tautiškumas teigiamas, bet negali virsti kultu, statančiu sienas tarp tautų. Priešingai, gerbimas kitų tautų savybių bei tradicijų turi virsti ryšiu tarp tautų.

Nariais gali būti vyrai ir moterys 18—30 metų. Jaunesnieji yra kandidatai, o vyresnieji filisteriai. Organizacijoje jaunimui suteikiama galimybė pažinti kitas tautas, su jomis bendrauti, išmokyti gerbti kitų tautų savybes, bendradarbiaujant su kitomis tautomis. Jaunimas taip pat turi prisiprasti laisvai pasireikšti, laisvai jaustis tarp svetimų ir be baimės reikšti savo nuomonę.

Sportas, muzika, vaidyba ir kitos pramogos yra tik priemonė tikslui. Jaunimas turi turėti galimybių jėgų perteklių sunaudoti kūno sveikatos labui ir praleisti laisvalaikį atokiau nuo blogybių įtakos kilnaus jaunimo tarpe. Sveikame kūne sveika siela!

Bendroje išvadoje — jaunimas turi pribirsti geru pasaulio ir savo valstybės piliečiu, dėl to jis turi būti tvirtas, užgrūdintas prieš sunkumus ir gundymus, pažinti gėrį ir grožį, nepasiduoti vyliojimams ir depresijai, nesuklupti varge. Tai gali pasiekti tik žmonės, vedami kilnių idėjų ir tvirto tikėjimo. Reikalingas jėgas jiems gali suteikti Kristaus mokslas ir pavyzdys.

Glaudesnio ryšio su JAV jaunimu!

Kiek tenka girdėti, mūsų tremties gimnazijose svetimų kalbų dėstymas yra patenkinoje aukštumoje. Ypač svarbu, kad mūsų jaunimas uoliai ir atsidėjęs mokosi anglų kalbos. Mums tremtiniais šiandien reikia dėti visas pastangas, kad šią kalbą suaugusieji pramoktume, o jaunesni — gerai išmoktume. Šiandien jau turime šiek tiek ir reikiamų žodynų, vadovėlių bei kalbos mokymuisi tinkamos literatūros. Išrodytų, jog bereikia tik kruopštus darbo ir atsidėjimo. Bet tai dar ne viskas. Prie to būtina reikalingas dar energingas veikimas. Mūsų moksleiviai yra pilni vidinės jėgos. Tad kalbų mokytojai neturėtų praleisti progos — ne tik kreipti jėgų gyvo kūrybiško polinkio ten, kur jie ne tik stiprėtų pramoktojų anglų kalboj, bet, nors ir netiesioginiai, patarnautų ir mums visiems, — būtent, mūsų moksleiviai turėtų užmegzti korespondenciją — susirašinėjimą laiškais — su užjūrio jaunimu.

Vokiečių jaunimas jau seniau plačiai susirašinėja su Amerikos jaunimu. I tai jie kreipia didelio dėmesio ir deda visas pastangas. Laikraštis „Die Neue Zeitung“, kuris ypatingai toki vokiečių ir amerikiečių jaunuolių bendradarbiavimą remia, teiravosi visoj eilėj amerikiečių jaunimo organizacijų, kokį atgarsį toks susirašinėjimas randa užjūry.

„Youth Division of National Social Welfare Assembly“ rašo:

„Mes stengiamės tuos laiškus perduoti tokiems Amerikos jaunuoliams, kurie laišku susirašinėjimu rimtai susidomėję. Mes paruošėme ypatingus nurodymus, kuriuos pridėdame prie laišku. Ten, kur laišku korespondencija tarp vokiečių ir amerikiečių jaunimo organizacijų vyksta, bus galimas nuolatinis grupių pasikeitimas laiškais. Pavienių korespondencijos liks asmeniškų reikalų.“

„International Committee of Young Men's Christian Associations“ rašo, jog YMCA (Vokietijoj CVJM) taip pat remia ir duoda susirašinėjimo klausimais reikiamų nurodymų.

Iš susirašinėjančių gautųjų laišku aiškiai matyti, jog Am. jaunimas mėliai nori sudaryti kontaktą su Europos jaunimu. Tad ir mes turėtume į tai atkreipti reikiamą dėmesį ir tuoj pat pradėti susirašinėjimą. Kiekvienos mokyklos ar gimnazijos vienas iš mokytojų (geriausiai anglų kalbos moksleivių) galėtų vadovauti šiam moksleivių susirašinėjimui su jaunuoliais amerikiečiais. Jie turėtų kreiptis į vieną iš paminėtų įstaigų, sudaryti ryšį, susižinoti su visomis susirašinėjimo sąlygomis ir pan. Suaugusieji turėtų būti patarėjais, mokytojais. Tik tuo būdu šis gražus susirašinėjimo darbas, kuriame glūdi tiek daug kilnių siekių ir vilties, duos gražių vaisių.

Būtų labai pageidautina, jei viena ir iš mūsų laikraščių redakcijų pasilimtų šiam reikalui patarpininkauti ir bendrai rimčiau susidomėtų jaunimo gyvenimu: tarpintų daugiau straipsnių iš Amerikos jaunimo gyvenimo, veiklos ir pan.; vienu žodžiu, mūsų jaunimą plačiau supažindintų su užjūrio jaunimu. Vienas tokių

laikraščių palaikytų ryšį su Amerikos laišku skirstymo įstaigomis, patiektų jaunimo grupių adresų, duotų reikiamų instrukcijų bei informacijų. Juk mes turime tiek daug gerų prieštalių užjūry, kurie, paprašius, taip pat mums patalkininkautų, padėtų. Reikia tik gero noro. Tad tenepraleidžia mūsų jaunesni šios gražios progos.

Nedovanotina ir mūsų studentams, kurie iki šio laiko su užjūrio studentais teveda labai silpną susirašinėjimą. Moksleivių-studentų panašus susirašinėjimas įgalintų Amerikos jaunuomenę pažinti sunkius tremtinių vargo mokyklos kelius. Mūsų jaunuoliai, negalėdami tiesioginiai padėti, bent santykiuodami su Vakarų demokratiniu jaunimu, paliks jiems išpuščio, kad mes ir visa mūsų tauta yra verta laisvės. Tokie laiškuose rašėjai, nors ir keliomis eilutėmis, parodys, jog mes esame kupini garbės ir teisybės jausmo. Gyvendami DP gyvenimu, negalime nuvykti į Ameriką ir Angliją ir asmeniškai papasakoti apie savo tėvynės ilgesį. Tad jaunesni tesistenija tai padaryti savo laiškuose. Turėjimas ryšių su Amerikos jaunimu moraliai palengvins mūsų sunkų likimą. Emigracijos atveju ne vienas iš rašėjų ras užjūry ir sau tikrą draugą. Pagaliau ir susirašinėjimas laiškais padės tautoms sueiti į harmoningą visos žmonijos sąjungą, skelbiant taiką ir realizuojant laisvės dėsnius tarptautiniuose santykiuose. Atsiminkimėt ik lietuvišką priežodį, jog ir mažas kupstas dideli vežimą verčia.

Palengvinti laišku susirašinėjimą su Amerikos jaunuomene yra išleistas potvarkis, skirias laiškus, rašomus pavieniams Amerikos jaunuoliams ir laiškus — amerikiečių jaunimo organizacijoms. Šis skyrimas buvo reikalingas, kadangi tolimesnį laišku paskirstymą Amerikoje pravedamas dviejų skirtingų institucijų.

Pavienių rašėjų laišku, grupių laišku, k. t. atskirų klasių, mokyklų ir universitetų laišku, kuriuos visų mokinių vardu rašo mokytojai ir kurie skiriami pavieniams gavėjams, adresuojami šiuo adresu: „Division of International Educational Relations, US Office of Education, Washington 25, D. C.“

Jaunimo grupės ar jaunimo organizacijų nariai, kurie domisi amerikiečių jaunimo grupėmis, rašo tokiu adresu: „Youth Division, National Social Welfare Assembly, 134 East 56th Street, New York 32, N. Y.“

Be to, korespondencijai palengvinti prašoma:

1. Kiekvieno laiško pradžioje ar gale žiniu apie amžių lytį, mokyklą (ar universitetą).
  2. Jaunimo grupių taip pat reikalingos žinios apie amžių ir lytį rašėjų bei skaitytų narių ir grupės (ar jaunimo organizacijos) pavadinimas.
  3. Atsižvelgiant į tai, kad nemaža dalis Amerikos jaunimo nestiprus svetimos kalbose, patartina rašyti anglų kalba.
- (Adresai ir korespondencijoms reikiamos žinios paimtos iš „Die Neue Zeitung“, 47, 1. 31.) Jon. Baskys

UNRRA neglobos DP studentų

JAV zonos UNRRA Vyr. Vadov. Heideberge 1947 m. kovo mėn. 4 d. išleido potvarkį savo zonos teamams, kuriuo pakeičiama ligšiolinė vestoji DP švietimo politika. Ypač yra pakeičiama DP studentija. Aplinkraštyje, kas liečia DP studentus sakoma: „Studentai, norj lankyti universitetus —

- a) nebus UNRRA atrenkami, kaip kad praityje buvo praktikuojama su medikais;
  - b) nebus už juos sumokami mokslopinigiai;
  - c) nebebus specialiu apgyvendinimo ir aprūpinimo privilegijų (bendrabučiu, etc).
- Trumpai sakant, nuo paskiro studento iniciatyvos priklausys mokymosi privilegijų užtikrinimas iš vokiečių universitetų ir bendruomenės pusės. Ši politika vykdoma tuojau. Visi UNRRA išlaikomi studentų bendrabučiai bei universitetai nutraukia savo darbą ir uždaro. Pagal galimybes studentams bus teikiama pagalba apsigyventi DP stovyklose ar vokiečių patalpose.“

Tuo būdu tūkstančiai DP studentų atsidurs sunkioje būklėje ir daugumai gali tekti nutraukti mokslą. Nėra abejonių, kad šis potvarkis yra glaudžiai susijęs su pastaruoju metu ypač suaktyvinta repatriacine UNRRA-os politika.

Atsiųsta paminėti

Vincas Kudirka, Satyros. Viršelis ir V. Kudirkos atvaizdas dail. V. Vaitiekūno. Išleido LTB Gunzenhausen skyrius. 1947 m. 214 pusl. Kaina 5 RM.

Alė Rūta — Nakaitė, Be Tavęs. Poezija. Ilustravo Albertas Vešėlinas. Leidėjas Antanas Urbonas, Stuttgart, 1946 m. 132 pusl. Kaina 6 RM.

Pranas Alšėnas, Talismanas. Novelės. T. Ialgio leidybos, Bamberg, 1936 m. 60 pusl. Kaina 6 RM.

Jonas ir Adolfas Mekai, Iš pasakų krašto. Rinktinės įvairių tautų pasakos. Ilustravo V. Adamkevičius. Išleido „Giedra“, spausdinta rotatorium 1947 m. 64 pusl. Kaina 6 RM.

Iš tremties spaudos

Alkoholis ir komunizmas — vienodi musu tautos priešai

„Mūsų Kelio“ 14 nr. J. Cincėnas straipsnyje „Tik ne „I sveikata“, paliečia seną ir amžinai pūluojančią alkoholizmo žaidą:

„Degtinė yra mūsų priešas Nr. 1. Degtinė kovoje prieš mūsų susiklausymą, drausmę ir tautinį atsparumą, dėl pirmumo, tegali rungtyniauti su komunizmu. Tai abu labu tokie, ir kiekvienas dirba savo srityje ir savo metodais ir priemonėmis.“

Pernai Lietuvos žaliukai yra išplatinę tokio turinio atsišaukčią: „Mirtis už samagono varymą ir gerimą. Grūdai, kaip ir kiekvienas kraujo lašas, yra reikalingi kovoje dėl laisvės. Mūsų šūkis — nepriklausomai ir demokratiškai Lietuvai aukokime viską, įvykius sutikime ir spreskime blaiviu ir sveiku protu, kovingai ir ryžtingai. Tad šalin viskas, kas mūsų budrumą sumažina, šalin degtinę, mirtis tiems, kurie naikina sveikatą ir grūdų atsargas, o tautiečius iškreipia iš kovos kelio. Ne metas linksintis, kai tėvynė plūsta kraujuos.“

Tautietai, DP, jei tu gundaisi išgerti, prieš prinesdamas taurę iki lūpų pažvelk į ją; ak, ko tas skystymas rusvas, ar tai ne atspindis kraujo, kuris srūva iš kovojančio brolio žaizdos. Argi nori išbandyti, koks kraujo skonis? Jei gėdos neturi — gerk.“

Nuo 1946 m. JAV gyventojų padaugėjo dešimčia milijonu, tuo būdu dabartinio metu JAV yra 141.288.693 gyventojai.

Tarp kita ko...

VARŠUVOS VYRIAUSYBĖ PASIGEDO ZEMAIČIŲ

kritiškai, — atrodytų, kad Lietuvoje yra išsivajota būklė.

Toliau laikraštis pastebi: Antra grįžus, kam tie rinkimai ir balsavimai, jei rezultatai tokie nepaprasti ir iš anksto žinomi. Kam tai reikalinga? Nei suinteresuotiesiems, nes tie žino, ką apie tai galvoti, nei Sovietams, kurie irgi žino, ką apie tai galvoti, nei pagaliau užsieniui, nes užsienis žino, ką apie tai galvoti. Visi žino — tad ir kam iš viso skelbti?

Palestinis „Hamashkil“ apie rinkimus į TSRS aukščiausią tarybą rašo: Iš anksto galima buvo eiti lažybų, kad visi vyriausybės ir partijos kandidatai bus išrinkti. Taip jau buvo Lenkijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje. Visame pasaulyje beliko vos kelios valstybės, kuriose iš anksto negalima žinoti, kas rinkimus laimės. XIX amž. demokratijoje buvo sakoma, kad vyriausybė tarnauja tautai. Mūsų kartos demokratijoje tauta tarnauja vyriausybei.

Savokų ir adresų supainiojimas. „Tiesos“ Nr. 29 yra įdėtas iš „Pravdos“ verstas „draugo“ ir aukščiausią TSRS tarybą, būtent — A. Sniečkaus str., kuriame lyg kują kalama galvon, kad „Lietuvos liaudis savo istorija pradėjo 1917 m. spalio revoliucijos dienomis“. Taip galvoja LKP (b), bet ne lietuvių tauta!

„O. B.“ str. „Gimtoji nuodėmė“ irgi pastebi: Dabartinė Lenkijos vyriausybė nėra iš lenkų tautos kilusi. Ji buvo sudaryta Rusijoje, apmokyta Rusijoje ir atvyko Rusijos remiama. Jos sostinė ne Varšuva, bet Maskva. Žmonės, kurie šiandien yra prie vairo, niekad nesijautė esą kraujo broliai

su tais, kurių milijonai 1939 m. buvo tremiami į Rytus jų nebuvo tada, kai tauta kovojo prieš vokiečius okupantus, nebuvo jų ir Varšuvos sukilimo barikadose. Lenkų tauta tai žino ir jaučia. Ji žino, kad tarp jos ir šios grupės nėra jokių jausmo, minties ir istorijos ryšių.

Zemaičiai atitenka Lietuvai, — šitokia „naujiena“, „Glos Ludu“ pranešimu, pareiškė pats Lenkijos vicepremyeras Gomulka. Gali kilti klausimas — Kuria proga dosnumas? Užprotokoluokime tad visą tos „labdarės“ ceremoniją!

PPR aktyvo susirinkime prieita išvados, kad pasaulyje tėra 3 nepriklausomos valstybės, būtent — TSRS, JAV ir D. Britanija. Tada Gomulka imė ir uždeklaravo: „Tokiose sąlygose nebegalima svajoti apie savistovumą ir nepriklausomybę. Mūsų teritorija mažėja ne nuo šiandien. Apsipraskime su mintimi, kad Zemaičiai nebe mūsų. Infiantai — taipgi; šiandien eina reikalas, ar Lenkija priklausys nuo Londono ar nuo Maskvos. Mūsų (komunistų) nuomone, geriau priklausyti nuo Maskvos...“

Dar galima pridurti: PPR aktyvo susirinkimas pasiuntė telegramą visiems mums žinomam adresu.

Valdžiai laimėjimą, o sau pazvanus paskambino Lodžės vyskupas W. Jasinski. Tai vienintelis Lenkijos vyskupas, kuris pasidavė vyriausybės presijai ir įsakė savo diecezijos bažnyčioms po rinkimų įsėmą skambinti varpais. Kilo pasipiktinimas ir... vyskupas buvo priverstas „dėl senyvo amžiaus“ pasitraukti iš savo pareigų.

1926 m. Nurmį prabėga 3000 m taryk fantastišku laiku — 2.20.4. Po dviejų metų, Amsterdamo olimpiadoj, jis laimi 10.000 m. Paskutinį savo pasaulio rekordą jis pasiekia, 2 mylias prabėgdamas per 8.59.5. 1932 m. Nurmį sportinė karjera prieina baigminį tašką, nes tarptautinė lengvosios atletikos sąjunga jį išbraukia iš mėgėjų sąrašų. Iš viso, tai gana blanki istorija, daugiau užkulisinių intrigu padarinys, nei tikrove patremtas faktas. Nurmį nedalyvauja Los Angeles olimpiadoje, kur jis norėjo bėgti maratoną ir tuo užbaigti savo olimpinį sekmųjų grandinę.

Per savo karjerą, Nurmį yra laimėjęs septyniuos olimpinis aukso medalius ir yra pasiekęs penkiolika pasaulio rekordų. Savo, kaip sunkiai prilygstamo bėgiko vardą, jis yra aukso raidėmis irrašęs į sportinę istoriją. To jam niekas negalės išdildyti.

Nurma buvo, ir yra, tur būt, dar ilgai liks bėgikų karalius. Jis ži-bėjo ne pora metai, bet daug ilgiau ir kai net nespecialistų tarpe užsimenama apie lengvąją atletiką, tuoj minimas ne kas kitas, o Nurmį. Ir jis vertingas ne vien kaip „tik bėgikas“, jis yra ir privačiam gyvenime pažymėtina asmenybė, taurus žmogus. Jo charakterio ryškieji bruožai yra didi meilė sportui ir savo kraštui. Jis kuklus, nemėgsta rėžiančios reklamos, baidosi foto reporterių. Tai vienas iš ne taip dažnų asmenybių sporto aikštėje, mielas ir saktinas pavyzdys viso pasaulio sportuojančiam jaunimui.

Br. Lukša K. Čla.

„Nemunas žydi“ amerikiečių zonoje

(LIETUVIŲ TAUTINIO ANSAMBLIO 3-JŲ SAVAIČIŲ GASTROLINĖ KELIONĖ)

Dalyvauja bado streike. — Dvigubi spektakliai. — Vokiečiai truko. — Aplankomos ir mažos stovyklos. — Munchenas—Kasselis. — Koncertas Bavarijos Vokiečių Raudonajam Kryžiui Gerolzhofene.

Nebodamas žiemškai šalto oro ir itin vargingos kelionės, Lietuvos Tautinis Ansamblis š. m. kovo 7 d. pakilo į savo septintąsias gastroles. Kelionės tikslas — aplankyti tas lietuvių stovyklas, kurios dar nebuvo mačiusios šio kolektyvo parengimų, kad ir jos pasigerėtų mūsų meno laimėjimais ir sutvirtintų tikėjimą didžiuoju lietuvių tautos prisikėlimu.

Atskiru geležinkelio vagonu pasiekę Dillingen (ties Dunojumi), „Ludwig“ stovyklą, mūsų menininkai kovo 8 d. stovyklos teatre pasirodė su pirmąja savo programa — koncertine dalimi ir „Atsiveikimo“ montažu. Kovo 9 d. studentų bažnyčioje giedojo per pamaldas, kartu išpildydami religines muzikos koncerto kai kuriuos veikalus, o vakare parodyta rež. Gasp. Veličkos muzikinė pjesė „Nemunas žydi“. Pabaliečių bado streiko dieną — kovo 10-ąją — Liet. Taut. Ansamblis Dillingen bažnyčioje giedojo per pontifikalines pamaldas, išpildydamas Fr. X. Witto iškilmingąsias mišias. Pamaldas laikė vietos vokiečių vienuolyno abatas, turįs vyskupo teises. Tą pačią dieną ukrainiečių stovyklos salėje — koncertas ir „Atsiveikimo“ montažas ukrainiečių tremtiniais.

Kovo 12 d. L. T. Ansamblis jau Kemptene. Čia miesto teatre ansamblis pasirodė su koncertu ir „Atsiveikimo“, o vakare šv. Lauryno katedroje duodamas religinės muzikos koncertas. Kovo 13 d. teko net dukart vaidinti pjesę „Nemunas žydi“, nes gausios lietuvių stovyklos gyventojai mažoje teatro salėje negalėjo sūpti.

Augsburgo „Ludwigsbau“ salėje numatyti koncertas dėl vokiečių teatro ir salės intendantų piktos valios nebegalėjo įvykti. Kovo 16 d. Augsburg — Hochfeldo bažnyčioje pamaldų metu L. T. Ansamblis atliko religinį koncertą, o vakare lenkų stovyklos teatre parodė „Nemunas žydi“. Sekančią dieną pjesė buvo pakartota dienos metu, o vakare atliktas koncertas ir „Atsiveikimo“ montažas. Per visus pasirodymus židrovų buvo pilnutėlė salė.

Iš Augsburg L. T. Ansamblis pakuko į Muncheno — Laimo nedidelę lietuvių koloniją, kur kovo 18 d. Kristaus vardo katalikų bažnyčioje atliko religinį koncertą, o kovo 19 d. stovyklos teatro salėje parodė „Atsiveikimo“ montažą ir davė koncertinę dalį. Kovo 20 d. — ten pat muzikinė pjesė „Nemunas žydi“.

Munchen — Kassel. Tai bent kelionė — apie 700 kilometrų iš karol Gerar dar, kad energingo administratoriaus Andr. Mirono pastangomis pavyko gauti atskirą vagoną ir tik todėl ansamblis be jokių persėdimų galėjo atvykti tiesiog į Kasselį. O Kasselje ansamblio dalyviai jaučiasi kaip namie, nes ten dabar gyvena buvę Wiesbadeno lie-

tuviai, su kuriais tiek ilgų mėnesių kartu išgyventa...

Jau atvykimo dieną (kovo 22 d.) stovyklos bažnyčioje Mattenberge skamba ir aidi galingosios giesmės. Buvę wiesbadeniečiai su džiaugsmu ir susijaudinimu vėl klausosi koncerto, kurį diriguoja tas pat mielas Stp. Sodeika, ant jo galvos tebevirpa tie patys sidabriniai plaukai, liudiją jo išgyventąjį vargą ir darbą. Sekmadienis. Ir vėl pilna bažnyčia mattenbergiečių, nes jie žino, jog, be religinio koncerto, ansamblis dar pagiedos daug ir kitų giliai nuotaikingų giesmių, keldamas visų širdis aukštyn. Vakare prikimšta salė susikaupusi klausosi koncerto ir audringu pojūmiu palydi p-lės A. Ličkūnaitės vedamus tautinius šokių. Pirmadienį koncertas pakartojamas, o salė ir vėl pilnutėlė. Kovo 25 d. visame puikume atsiskeidžia „Nemunas žydi“, o kovo 26 d., kartojant spektaklį, židrovų susitelkia tiek, jog gera jų dalis nebetelpa salėje.

Iš Kasselio L. T. Ansamblis kovo 27 d. naktį grįžta namon, į Seligenstadtą, bet jau kovo 29 d., negavęs nė žmoniškiau pasisėdėti, skuba į Gerolzhofeną, kur, Bavarijos Vokiečių Raud. Kryžiaus pakviestas, vokiečių visuomenei parodo, jog lietuviškoji

muzika ir daina gali sužavėti ir uždegti net sveičiausių širdis, o tautiniai šokiai „Atsiveikimo“ montaže pralenkė ir geriausias jų viltis. Vokiečių publika, iš pradžių buvusi gana santūri, bereginti buvo nugalėta, ką ji ir pati pripažino, išreiksdama tai ilgais ir karštais plojimais, ir dėl to vieną kitą dalyką teko net pakartoti. Specialiai iš Muncheno atvykęs Bavarijos Vokiečių Raud. Kryžiaus foto-korespondentas pakartotinai fiksavo atskirus montažo momentus, o savo užrašų knygtutėn stropiai žymėjosi kai kuriuos L. T. Ansamblio veiklos ir darbo faktus.

Po šių pasirodymų virtinės, užtrukusių net 3 savaites, L. T. Ansamblis baigė antrąjį šių metų didesniųjų gastrolių kelionę. Po Velykų ju laukia didelis ir kruopštus darbas — „Sienapjūtės“ pastatymo parengimas.

Iš viso per 23 gastrolių dienas ansamblis išpildė 5 religinius koncertus, 8 koncertus kartu su „Atsiveikimo“ montažu ir bent 8 syklius parodė „Nemunas žydi“, o du kartu giedojo per pamaldas, taigi iš viso turėta 31 atskiras pasirodymas. Tuo būdu bendras šio ansamblio pasirodymų skaičius jau siekia 373! Su šitokiu įkarščiu ir atsidedimu te-

gali dirbti žmonės, visiškai atsidavę ir pasitikėdami savo misijos būtinumu. Ir iš tiesų. Kas pažįsta ansambliu, tas nedvejodamas patvirtins, kad jie jokio atlyginimo už savo darbą negauna ir jokių laurų nelaukia. Tarpusavys jų sugyvenimas ir susiklausymas taip pat gali būti puikiu pavyzdžiu ne vienam mūsų visuomeninio darbo sambūriui. Nieks nebeužginčys, kad L. T. Ansamblis atlieka itin didelį kultūrinį ir tautinį darbą, kurio reikalingumas ypatingai aiškus yra dabar, kai gyvename iš svetimų ir pas svetimus. Ansamblis jau laimėjo daug mūsų svetimų širdžių. Jis jų užtikrintai laimės ir daugiau!

K. A.

FRANESIMAS

Pranešu visuomenės ir LTB Komitetų žinią, jog nuo Velykų iki Sekminių imamai Lietuvos Tautinis Ansamblis bus užimtas naujo veikalo — Gasp. Veličkos „Žmonės prieš vieškelio“ — pastatymo paruošimu ir jo premjeros surengimu. Siame laikotarpyje LT Ansamblis niekur gastrolėms ir koncertams nevyks ir prašome juo metu nekviesti. Kvietimus koncertams-spektakliams prašome siųlyti raštu tik pradedant birželio mėnesiu.

A. Mironas, LT Ansamblio Administratorius
SKELBIMAS

Liet. Taut. Ansambliui skubiai reikalinga rašomoji mašinėlė (gali būti ir vokiška ir šviedinė). Siųlyti šiuo adresu: (13a) Seligenstadt b. Würzburg, Liet. Taut. Ansamblis.

A. Mironas, LT Ansamblio Administratorius

Liubinskienė-Danisevičiūtė Anelė, gyv. (13a) Scheinfeld, DP Camp prašo Tomą Pečkėlį, kilusį iš Pajevonio km. Cvikavilskio apskr. atsiimti atėjusį iš Amerikos laišką.

Mieli kooperatininkai

Lietuvių kooperatininkai ir tremties sąlygose ieško galimų kooperatinei veiklai vystyti. Visoj eilėj stovyklų yra išsistę kooperatyvai, kurie, nors ir labai sunkiose sąlygose, stengiasi savo tautiečiams padėti, parūpinti prienauslausomis kainomis reikalingų prekių, ugdyti kooperatinę idėją tremtinių tarpe. Mūsų žiniomis bent keliolika stovyklų jau turime veikiančių kooperatyvų ir apie tiek pat besiorganizuojančių. Visiems kooperatyvams rūpiems klausimams aptarti, kooperatyvų veiklai derinti ir pasiformuoti Lietuvių Vartotojų Bendrovė „Kooperatyvas“ Scheinfelde, imasi iniciatyvų sušaukti kooperatyvų atstovų bei kooperatininkų suvažiavimą. Suvažiavimas šaukiamas 1947 m. balandžio mėn. 25 ir 26 dienomis Scheinfelde lietuvių stovykloje (tarp Würzburgo — Nürnbergo, gelež. stotis Markt Bibart).

Dienotvarkė numatyta tokia: 1) Suvažiavimo atidarymas, 2) Prezidiumo sudarymas, 3) Paskaita „Kooperacijos vaidmuo atkūrimo Nepriklausomos Lietuvos ūkio atstatyme“, 4) Iniciatorių pranešimas, 5) Pasiaukymai iš vietų, 6) Kooperatinio centro steigimo klausimas ir 7) Sumanymai.

Atstovais į suvažiavimą kviečiame po vieną nuo kiekvienų 50 narių (nuo nepilnų 50 narių taip pat 1 atst.) jau veikiančių kooperatyvų ir po 1 atstovą nuo besiorganizuojančių.

Apie dalyvavimą suvažiavime ir atvykstančių atstovų skaičių, taip pat apie kitus pageldivimus bei pasiūlymus dėl dienotvarkės ar bendrai suvažiavimu, prašome mus informuoti raštu iki š. m. valandžio 22 d. šiuo adresu: „Kooperatyvas“, 13a Scheinfeld, Litauisches Lager.

Reiškiame kooperatininkų pagarbą
Liet. Vartotojų B-vė „Kooperatyvas“
Scheinfeldas, 1947 kovo 22 d.

Sportas

„Šarūnas“ susilaukė rimto varžovo

Mūsų krepšinio elitą, susiradęs užuovėją reprezentacinėj Šarūno komandoje, ilgą laiką vakarinėse Vokietijos zonose tarp pabaliečių neturėjo rimtesnių priešininkų ir visus lupo be pasigalėjimo. Iš lietuviškųjų komandų Šarūnui bandydamo truputį grybštelti Hanau Perkūnas, Muncheno Gintaras, šiek tiek atkakliau dar spyrėsi Tubingeno Vytiš, bet tai nebuvo varžovai, kurie reprezentantams būtų kėlę daug rūpesčio. Tiesa, yra žinomas atsitikimas, kai sustiprintas Hanau Perkūnas buvo netoli viliojančio tikslo ir pralaimėjo tik kelių taškų skirtumu. Užtat revanšinėse rungtynėse Šarūnas Hanau drašuliams atsimokėjo su kaupu, ir pradinis Hanau žaidėjų bel visuomenės optimizmas sugulė į dulkes. Kempteno Šarūnas buvo ir liko stipriausia, nepažeidžiama lietuvių komanda. Pagaliau, kitaip ir nedėrėjo, nes pajėgieji žaidikai buvo specialiai suteikti ir, ilgesni laiką rimtai padirbėję, galėjo pasiekti aukšto lygio. Didesnėse žaidynėse ne taip pajėgios komandos nuogastavo, kad būtų pirmame susitikime jų nesuvestų su krepšinio menininkais iš Kempteno ir reikė nuomone, jog Šarūnas dalyvaudų, kaip parodomasis vienetas ir žaistų draugiškas rungtynes su turnyro laimėtoju ar kitomis komandomis. Taip buvo iki šių metų pavasario.

Šių metų pradžioje, atrodė, papūtė kiek kitoki vėjelė. Dėl maistinės ir kitokių sunkumų daugelis Muncheno Gintaro žaidėjų buvo priversti ieškoti priebėgose kitur ir susirado sau vietą Scheinfelde. Susijungus su vietiniais, buvo įkurtas naujas sporto klubas — Scheinfeldo Kovas. Sąlygos krepšininkams čia yra neblogos, stovykloje yra gera salė, daugis vietinių noriai padėjo naujam klubui persigirti valkiškas ligas, ir netrukus koviečiai pradėjo garsėti. Jų pasisekimai prieš kitas pajėgas mūsų komandas, kaip Kempteno GSK ar Dillingeno SK, parodė, kad naujoji komanda yra rimtas vienetas, ir greitai optimistai pradėjo skleisti gandą: „O, kad taip Šarūnui...“ Santūresni krepšinio žinovai kalboje, kad tai dar per ankstyvas ir per daug drąsus žygis. Užtenka to — kalbų buvo, ir pagaliau visi pradėjo spręsti pajėgumo santykį tarp Šarūno ir Kovo.

Ir vieną dieną žodis tapo kūnu. Kovo 29—30 d. Kemptene YMCA-YWCA buvo surengusi didesnę sporto šventę, kur buvo pakviesti ir Scheinfeldo pasiryžėliai. Kaip ir buvo laukta, krepšinio žaidynių baigėme sustikto Šarūnas ir Kovas.

Stebėjus pirmąsias žaidynių rungtynes, kur abu didieji turėjo gan silpnokus priešininkus (išskyrus Scheinfeldo dvikovę su Kempteno GSK), židrovų nuomonės pasidalino. Vis dėlto daugiau buvo tokių, kurie tikėjo Šarūnu ir Kovo pergale laikė dar per ankstyva. Iš kitos pusės nestigo entuziastų, kurie dejo vitis į svečius ir garantuotai aiškino jų gerąsias patybes. Šiaip ar taip, kova žadėjo būti įdomi ir įtempta.

Po dramatiško žaidimo Šarūnas liko ištikimas tradicijai ir laimėjo 27—25 (16—13). Pergalė kukli, ir mažiausieji rungtynes gali pripažinti, kad ji pasiekta tik po ypatingai sukaupyt pastangų, nebe taip žalsmingai ir patraukliu stiliumi, kaip kad būdavo anksčiau. Scheinfeldo vyrų parodė labai spartų ir produktingą žaidimą, buvo gražių tolimų metimų, puikus baudų mėlymas. Galima drąsiai teigti, kad tai pirmą kartą mūsų komanda, statytina greta su mūsų reprezentantais.

Būtų betgi nedovanotina klaida eiti toliau ir apgaubti koviečius limonadinių pagyrų vainiku. Jei scheinfeldiečiai ir toliau nori išlaikyti aukštumą ir pasiekti dar daugiau, jie neturėtų kartoti senų klaidų, kurios sugniuždo kad ir puikius, bet taip pat labai trapius pasireikškimus ir po pradinio džiugavimo įvėliai įklaidžius perdėtos dūdybės ir pasididžiavimo klystkelius.

Mes džiaugiamės, kad galėjo išsilukštenti dar vienas geros kokybės krepšinio kolektyvas. Vertiname jo pastangas ir nuosirdžiai linkime jam išvermės ir darbo entuziazmo. Pažangos kelias yra beribis, ir būtų gera, kad naujieji krepšinio elito atstovai juo eitų tokiu pat giedriu stiliumi ir neapsvaiginta galva, kaip jie iki šiol yra darę. Apdairumo neturėtų užmiršti patys žaidikai, kaip ir jų vadovai, nes paklysti ne taip jau sunku, bet paklydus vėl į tą patį kelią grįžti ir savo dvasią prašluoti, nėra taip jau paprasta.

Kempteno Šarūnas gali džiaugtis, susilaukęs pajėgus varžovo. Bus įdomu pasėkti jų tolesnes dvikovės. Tikime, kad varžymasis dėl lietuviškojo krepšinio aukštumų praeis draugiškoje dvasioje ir patarnaus mūsų krepšinio pažangai.

K. Cerkeliūnas

Trumpai iš visur

— Prancūzai rimtai susirūpino bestartinančiom Europos krepšinio pirmenybėm. Po eilės pergalių, jie turėjo daug vilčių, bet pralaimė-

Lietuvių Tautinio Ansamblio padėkos

Poniai Valentina Venclovavičienė, gastrolių metu Munchen-Laim stovykloje Lietuvos Tautiniam Ansambliui paaukėjusiai tautiniam draubūžiui, suvienėjimui siūlyti ir 250 RM pinigais, kolektyvo vardu reiškiamė nuosirdžiausią padėką, kuri, tačiau, yra per menka išryškinti p. Venclovavičienės gilių tautinio meno supratimą ir meilę mūsų tautodalei.

Lietuvių Tautinio Ansamblio Vadovybė

Muncheno-Laim stovyklos LTB Komitetui ir visos stovyklos gyventojams, nuosirdžiai priėmusiems Liet. Taut. Ansamblio dalyvių pas sve gastrolėms ir rūpestingai juos globojusiems, nežūrint to, jog stovykloje tėra vos 30 lietuviškų šeimų, sugebėjusiems išlaikyti 53 ansambliučių, už pasisvertimą ir kantrybę trijų dienų laikotarpį, LT Ansamblio kolektyvo vardu reiškiamė nuosirdžiausią padėką.

Lietuvių Tautinio Ansamblio Vadovybė

Lietuvių Tautinio Ansamblio kolektyvo vardu reiškiamė nuosirdžiausią padėką Kassello-Mattenbergo LTB Komitetui, pirm. P. A. Dilbaj, P. Jakštui, p. Ig. Vileniškiui, p. M. Želiiui, p. Rušai, p. L. Balvočiui, šeiminkėms — poniai Jaudegenai ir p. Vitkuvieni ir kitiems stovyklos nuosirdiems gyventojams, parodžiusiems ypatingai daug rūpesčio ir pasisvertimo priimant ir išlaikant LT Ansamblio kolektyvą stovykloje ir tvarkant įvairius reikalus ir nesupratimus susijusius su mūsų kolektyvo buvimu.

Būdami Kassely, mes tikrai pasijutome tarp senųjų savo draugų ir pažįstamų ir jautėmės esą Wiesbadene, iš kurio išsikeliančiam likimas mus nuo jūsų atskyrė.

Lietuvių Tautinio Ansamblio Vadovybė

Lietuvių tremtinių bibliografija

Bibliography of Lithuanian Refugees 1947 (1. biuletenis)

284 Evangelikal-Protestantiam

D. MARTYNO LIUTERO (Mažasis katekizmas. (14a) Weillhelm/Teck. Pavestas Lietuvių Evangelikų Vyrųsios Bažnytinės Tarnybos išleido „Atžalynas“ spausd. n.pž. Virš., 64 p. 122 x 70 mm (238:284/1947.6).

PREIKŠAITIS, Pratykas ev. kun. Dešimtis Dievo prisakymų. Leid. vieta n.pž. (Britų zona) (1947). Apr. iš

PAIEŠKOJIMAI

Rapčinskas Kazys, Oberjosebach ū. Wiesbaden 5, ieško seserų Marytės ir Irenos Rakauskaičių gyvenusių Šiauliuose.

Stanislovas Svetojus, kilęs iš Worcester Mass, prašo atsiliepti savo tetą Veroniką Skirinskię, jos vyrą ir vaikus: Vinca, Konstantiną ir Teofilę Skirinskius. Lietuvių jie turėjo ūki netoli Marijampolės. Zinias siųsti šiuo adresu: Stanley Swipp 4218—71st Ave. Landover Hills, Maryland, USA.

UNRRA-os Paleikojimų Istaiga, Arolsen prie Kasselio, ieško sekančių asmenų:

- Ročūnaitė Juzė, 25 metų;
- Ročūnas Valentinas, 39 metų, gyv. Vilkaviškis;
- Rokas Stepas, gyv. Maciusiene, Kauno;
- Roznas Balys, 27 metų, gyv. Biržai;
- Raudaitienė Adelė, 60 metų, gyv. Kaunas;
- Rumkiukas Andrius, 25 metų, gyv. Tauragė;
- Ruokis Valis, 28 metų, gyv. Kretinga;
- Ruokis Demas, 53 metų, iš Pommern;
- Valčius Joseph, 7 metų, iš Ansterburg;
- Valčius Paulius, 9 metų, iš Ansterburg;

„Teviškės Garso“ 47/58, p. 3 (284/1947.7).

300 SOCIALUS MOKSLAI-SOCIAL SCIENCES

Tarptautinės Tremtinių Organizacijos Konstitucija (Ekonominės ir socialinės Tarybos priimta trečiojo sesijos). (13b) Augsburg, nemokamas „Žiburių“ priedas, Druck: P. Haas u. Cie. 1947.12 p. 152 x 206 mm (341/1947.8).

400 KALBAMOKSLIS-PHILOLOGY

BERZINSKAS, Juozas; BERZINSKAS, Jonas, MINKUNAS, V. English-Lithuanian-German dictionary Angliškai-Lietuviškai-vokiškias žodynas. Englisch-litauisches-deutsches Wörterbuch. Part-Dalıs-Tell I (?). (II) M Z. (13b) Rosenheim-Munchen. Leidėjai: Juozas ir Jonas Berzinskai, Druck: Oberbayerisches Volkshilf, Rosenheim. 1946 (išleista 1947). Virš., 6 nmm. + 706 + 1 nmm. p. 110 x 155 mm RM 20.00 (413/1947.9).

KAMANTAUSKAS, Viktoras Anglų kalbos gramatika. (13a) Weillhelm/Teck, „Atžalynas“, pavestas L. T. B. apygardos komiteto Tuebingene, Hermann Franz, Buch- und Offsetdruck. 1947. Virš., 120 + 8 nmm. p. 117 x 57 mm (425/1947.10).

RACKAUSKAS, J. Lotynų kalbos vadovėlis Gramatika ir skaitymai. Rekomenduojamas vadovėliu gimnazijoms. Lietuvių Svetimo įgaliotinis 1946. 8. 19. (13a) Scheinfeldas, authorized by UNRRA Team 569 at Scheinfeld, UNRRA leidus, atspausdinta Haas u. Co. spaustuvėje, Augsburg. Br. Sulalčių leidinys. 1946. (išleista 1947). Virš., 87 + 1 nmm. p. 148 x 209 mm RM. 5.00 (478/1947.11).

Švedu spauda apie Lietuvą

ZUVĖ 9000 PARTIZANŲ, 100.000 LIETUVIŲ DEPORTUOTA Į RUSIJĄ

Paskutiniuoju metu švedų spauda pradėjo daugiau rašyti apie padėtį Lietuvoje ir apie Amerikos lietuvių dedamas pastangas Lietuvos išlaisvinimui. Švedų spauda nėra abejinga ir lietuvių trenirinių savo tėvynės gelbėjimo dabal. Kovo 8 d. „Dagens Nyheter“ rašo apie Pabaltijo komiteto Stockholmne kreipimąsi į prezidentą Trumaną, Popiežiu, Atlee ir Auriolį. Laikraštis pažodžiui taip rašo: „Pabaltijo komitetas Stockholmne buvo išaukęs kreipimąsi į prezidentą Trumaną, min. pirm. Atlee, prezidentą Auriolį ir Popiežiu, kad Maskvos konferencijoje iškeltų Pabaltijo tautų teisėtą laisvės ir nepriklausomybės reikalavimą.“

Toliau laikraštis nurodo, kad Po-

piečius į kreipimąsi jau atsliepė. „Popiežius, per savo apaštališkąjį vikarą Svedijoje, vyskupą Johannes Müller, rašo toliau „Dagens Nyheter“, Pabaltiečių komitetui pareiškė, „savo užtikrinimą, jog jis, kiek tik išgalės ir kiek tik jo jėgos leis, dė visais pastangas, kad visų tautų pagrindines ir įgimtas teises būtų saugomos ir užtikrinamos.“

Kovo 12 d. „Aftonbladet“ rašo apie Amerikos lietuvių pastangas ir lankymąsi valstybės departamente prieš Maskvos konferencijos pradžią. Laikraštis rašo: „Amerikos lietuvių Tarybos delegacija buvo atsilankiusi pas užs. reik. min. pavado Maršalą Achesoną ir pageidavo, kad Maršalis užs. reik. min. konferencijoje Maskvoje iškeltų Lietuvos laisvės klausimą. Achesonui įteiktame rašte delegacija pareiškė, jog Amerikai esanti puiki proga reikalauti, kad Lietuva būtų traktuojama kaip nepriklausoma tauta, kurios teisės turi būti atstatytos.“

Jau minėtasis „Dagens Nyheter“ kovo 18 d. numeryje rašo apie padėtį Lietuvoje. Laikraštis dabartinę Lietuvos gyvenimą ir lietuvių vargus taip apibūdina: „Nuo Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą 1944 m. rudenį krašte prasidėjo aktyvus pasipriešinimo sąjudis. Ligi 1946 m. pabaigos žuvo maždaug 9000 partizanų ir apie 23.000 ivairiai veikusių civilių. Per tą laiką maždaug 100.000 lietuvių buvo deportuoti į Rusiją. Visus, kaip taisyklė, depor-

tavo prie Ledinuojuojo vandenyno į vadinamą Varkutą. Žodis „Varkuta“ sovietuose pasidarė simboliu labai staigios pažangos pramonės srityje. Sritis yra pačiame šiauriniame Urale ir apima apie 4900 kv. km. Prieš ketverius metus ten buvo tik žvejų kaimelis, o dabar akmens anglies sritis su 50-tia šachtų. Apie pusantro milijono darbininkų, iš kurių per 200.000 pabaltiečių, padarė tą stebuklą. Daugybė darbininkų miršta, nepakeldami arktiško klimato, nuo nedavalgymo, nežmoniškų gyvenimo sąlygų ir dėl sanitariųjų įrengimų stokos. Daugelis ten deportuotų lietuvių yra partizanų šeimų nariai.

Partizanų akcija ir jų propagandos veikla Lietuvoje pernai metais išsiskė Maskvos įsakyma likviduoti Lietuvoje „nacionalistinį banditizmą“. Okupacinė rusų valdžia Lietuvoje įsėkė šį paliepiamą vykdyti. Įsėkė partizanai raginami išsaudyti savo vadus ir pasiduoti. Įsakas buvo nukreiptas prieš „miešonišką nacionalistinį“ elementą ir „fašistinius banditus“. Pasirodžius, kad negalima pasitiekėti pažadams likti nenubaustiems, pasipriešinimas sustiprėjo. Rusai patidino ir savo kontraktaciją. Norint išgauti informaciją, parašytiems buvusiems rusų agentai anglų ir amerikiečių uniformose, ieškoti kontakto su pasipriešinimo sąjudžio vadovybe. Daug rusų kariuomenės panaudojama lietuvių lenkų sienal saugoti. Farp Lietuvos ir Lenkijos jokio gyventojų susisiekimo nėra.“

Lietuvis pareiškė savo nuomonę

SOVIETŲ REPATRIACINĖ KOMISIJA KYLIO LIET. STOVYKLOJE

Ziemai baigiantis, Kielo lietuvių stovykloje lankėsi sovietų repatriacinė komisija, susidedanti iš raudonosios armijos kapitonų ir majoro laipsnyje politruko, ėjusio vertėjo pareigas. Juos lydėjo anglų karinės valdžios atstovas plk. ltn. Shadwell ir vietinės UNRRA-os direktorius Drodzek. Iš anksto buvo paskelbta, kad norintieji su sovietų repatriacinė komisija pasikalbėti — turi užsirašyti pas stovyklos komendantą. Norinčių atsirado du.

Atvykusiems pasikalbėti sovietų kapitonas demonstravo mandagumą ir paslaugumą.

— Mielasis, — prašeko kapitonas į pirmąjį lietuvi, — sakykite viską, ką tik ant širdies turite, kuo nusiiskundiate ir prašykite, ko tik norite. Visą, ką tik galėsiu, padarysiu. — Niekuo nesiskundžiu ir neturiu ko prašyti, — atsakė lietuvis, — tik norėčiau truputį paklausti.

Kapitonas sutiko atsakyti.

— Ar Lietuva dabar tikrai laisva ir nepriklausoma? — paklausė lietuvis.

— Taip. Lietuva yra visiškai laisva ir nepriklausoma, — atsakė rusas.

— Tai kodėl mūsų aplankyti neatvažiuoja buvę mūsų ministrai ir Lietuvai daug nusipelnę žmonės? — klausė toliau lietuvis.

— Mūsų misijoje yra vienas lietu-

vis Repševičius, — atsakė rusas ir bandė pasikalbėjimą nukreipti kita kryptimi, klausdamas, ar norite grįžti, ar dalyvavote kare, ar buvote sužeistas. Sužeistiams mokamos pensijos.

— Labai dėkui už žadamą pensiją. Aš jau esu gavęs, kai okupavote mūsų kraštą 1940 metais.

Rusas pradėjo karščiuotis ir pykti. Jam nepatiko žodis „okupuoti“.

— Juk rusų kariuomenė prieš mūsų norą 1940 metais užėmė mūsų kraštą. Mano iš jūsų gautoji „pensija“ — 7 mėnesiai kalėjimo, brolis išvežtas į Sibirą, o švogeri sušaudėte, — įrodinėjo lietuvis.

— Gal pasitaikė klaida, — bandė teisintis Rusijos pasiuntinys. — Bet jus po septynių mėnesių paleido, — nudžiugo rusas radęs išeiti.

— Ne, mane išlaisvino tik karas.

Rusas pradėjo nerimti. Jis per politruką kreipėsi į anglą, prašydamas lietuvi tuojau areštuoti.

Anglas atšakė, kad čia esanti privati nuomonė ir privačią nuomonę pareiškėti nedraudžiama. Areštavimui nėra jokio pagrindo.

— Nori grįžti ar ne! — dar kartą suriko rusas.

— Kol Lietuvoje bus bolševikai ir komunistinė santvarka, ne.

Rusas vėl kreipėsi į anglą, kad šis lietuvi skubiai areštuotų, nes jis esąs didelis reakcionierius ir sovietų priešas. Bet anglo ir vėl atsakymas buvo, kad areštavimui nėra jokio pagrindo.

— Ką dar turi pasakyti? — rūščiai paklausė rusas.

— Kur mano brolis, kurį išvežėte į Sibirą?

— Jis jau penkius sykius grįžo iš Sibiro ir dabar yra Lietuvoje. O kaip jūsų vardas ir pavardė?

— Jonas Varguolis, — ramiai atsakė lietuvis, o rusas smalsiai pavardę užsirašė.

— Buvusio britų min. pirmininko sūnus, Randolph Churchill, atšakė savo sutikimą dalyvauti vienoje amerikiečių radijo programoje dėl to, kad joje dalyvauja buvęs JAV komunistų vadas Earl Browder.

Spaudos puslapiuose

„JŲ LIKIMAS TEBĖRA NEAIŠKUS“

„Münchenė išėinas vokiečių laikraštis „Echo der Woche“ velykiniame numeryje talpina Edwin Konnertho straipsnį „Ties uždarais vartais“, kuriame nušviečiama DP, padėtis. Straipsnyje rašoma:

Anglija ir JAV yra nusistačiusios okupuotose kraštuose DP asmenims teikti politinį azylį ir perimti atsakomybę už jų saugumą ir aprūpinimą, o Rusija atsisakė užsienyje likusių rytinių Europos valstybių piliečius pripažinti karo aukomis ir nuolat kalba apie „karo nusikaltečius“, kurie esą užsimaskavę DP stovyklose. Tuo metu, kai užs. reik. min. Marshallis vienam savo laisėk senatui pabrėžia, kad JAV dalyvavimas Tarptautinės Pabėgėlių Organizacijos (IRO) kūrime yra svarbus JAV užsienio politikos faktorius, tai užs. reik. komisaras Molotovas Maskvos konferencijoje reikalauja paleisti nevokiečių stovyklas ir DP repatrijuoti.“

Nupaskojęs apie lėta IRO kūrimo darbą, kuris vyksta „tokiu straiėgės žingsniu“, ir pabrėžęs, kad Anglija pirmoji atliko visus reikalingus šiai organizacijai sukurti žygius, autorius rašo:

„JAV senatui pritarus Jungt. Valstybių istojimui į IRO, laukiama, kad ir kitos valstybės liaisius delsuos.“

Toliau rašoma

„Prancūzų metų rugsėjį JTO ūkio ir Socialinių reikalų Taryba išsitarė JTO naraisms paklausimus, ar šios nenorinčios išleisti „not repatriable“ DP asmenų. Tik 23 valstybės atsakė, o pusė JTO narių net nesiteikė suteikti jokios žinios. Brazilija iš karto buvo pranešusi, kad galėtų priimti 200.000 asmenų, bet vėliau pranešė, kad šiuo metu tiek daug nepriimtanti. Kiti kraštai, kaip JAV, Anglija, Prancūzija, Belgija, pasisūlė priimti tik po keletą tūkstančių.“

Argi to pakanka? Nejaugi norima griebtis La Guardios pasiūlytų priemonių, būtent, DP palikti jų gyvenamose kraštuose ir iš lėto įjungti į vietos ūkio procesą? Nejaugi jų laukia ta karti ironija, ir jie turės būti, šiuo atveju, vokiečių ūkio absorbuojami?!

Straipanis baigiamas žodžiais:

„Ir taip, jų likimas vis dar tebėra neaiškus.“

„Fränkische Landeszeitung“ 20 nr. straipsnyje „DP grįžimas“ rašo, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių DP negrįžta namo, nėra tokios paprastos, kaip daugiūatū eilinių vokiečių atrodo. Ne darbo vengdama jie negrįžta, bet „dėl politinių ne-normalumų ir nevienodų pažiūrų“ ir dabartines režimo formas, viešpataujantias daugelyje Europos kraštų.“

Toliau straipsnyje sakoma:

„Jeigu kriminalinių nusikaltimų padidėjimą, amerikiečių zonoje ir reikia padidinti svetimtaučių DP sąskaiton, tai vis dėlto negalima primesti kolektyvinės kaltės visiems šiems, tėvynės ir profesijos netekusiems žmonėms.“

„Begalų didelė vna ta nelaimė, kuri istiko šiuos žmones ir mūsų tautiečius iš ryminių sričių. Abi grupės yra netekusios tėvynės ir dabar be poilsio klaidžioja po pasaulį, ieškodamos naujos sustojimo vietos.“

„T. G.“ ADMINISTRACIJOS PRANESIMAS

Pranešame gerb. skaitytojū maloniam dėmesiu, kad pradedant šiuo „T. G.“ nr., už talpinamus skelbimus nustatomos sekančios kainos:

a) skelbimai-paieskojimai 25 pf. už žodį;

b) kiti skelbimai 1 RM už žodį;

c) padėkos 1 RM už žodį;

d) užuojautos 30 RM.

Silunciant skelbimus, prasome kartu gisgti ir pinigus, nes iš anksto nepamokėti skelbimai nebus talpinami

„Tėviškės Garso“ Administracija

Amerikos lietuviai atsako komunistams

JŲ MEGINIMUS BOLSEVIKINIO TERORO AKTUS LIETUVOJE PRIMESTI LIETUVIAMS

Praeitame „T. Garso“ numeryje patiekėme žiniū, kaip Amerikos lietuvių komunistinė „Laisvė“, gindama savo Maskvos duondavimus, begėdiškai mėgina NKVD Pravienskėse (1941. VI. 23) įvykdytą teroro aktą suklastoti, teigdama jog ten ne rusi-bolševikai sušaudė lietuvius kalinius, bet patys lietuviai sušaudė raudon-armiečius. Kitas Amerikos lietuvių komunistų laikraštis „Vilnis“ kartu su „Laisvė“ varo šmeižtū kampaniją ir stengiasi savo skaitytojus įtikinti, kad Amerikoje demonstruojamos dabar filmos ir paveiksiai, vaizduojantieji raudonojo teroro aktus Lietuvoje, yra pačių lietuvių sufabrikuoti. „Vilnis“ rašo:

„Parodymas sušaudytųjų atvaizdū švelko proto žmogaus netikina, kad tai buvo darbas bolševikū. Jei iš tikrųjų bolševikai būtų tai atlikę, tai jie nebūtū patilėidė kokį nors smetonininkū su aparatu tos scenos fotografuoti. Tie begėliai, rodo ne ką kita, kaip tik jų pačių ir naciū darbus.“

Ypač „Vilnis“ puola Vyt. Belecką, Amerikos pilietį lietuvi, kuris prieš Antrąjį-Pasaulinį karą buvo grįžęs Lietuvon, pats pergyveno bolševikų pirmąją okupaciją, o dabar grįžęs į JAV, demonstravo paveikslus iš raudonojo teroro ir sakė kalba, „Vilnis“ jį apšaukė naciū ir fašistu. Atsakydamas „Vilniai“ Vyt. Beleckas „Naujienu“ 42 nr. skytlyse, straipsnyje „Vilnies Klidėjimas“, rašo:

„Mes, kalbėję (Chicagoje), esame Amerikos piliečiai ir savo akimis matė tuos žiaurumus, kuriū tik dalėję galėjome paveikslais parodyti. Dabar mes grįžę atgal gimton Amerikon turime teisę ir pareigą nuoga, nors ir ne visiems maloniai tiesą pasakyti. Palikau Lietuvoje 8 Amerikos piliečius, kuriuos bolševikai lik-

vidavo, kad negalėtų grįžti gimton Amerikon; jų vardu mes jaučiame pareigą, apie tai kalbėti, nes jau jie nebekalbės daugiau viešajam pasauliui. Mums nerūpi jokia partija, nerūpi pateisinti tautininkiškos valdžios klaidas. Mes nepateisinsime niekadus kruvino naciū režimo, kuris jau gavo sau skirtą galą, bet mes negalime užmerkti akių prieš tą žiaurū teroro valdymą, kuriuo remiasi dabartinis komunizmas ir kuriuo auka yra mūsų tėvū žemė Lietuva.“

Gaila, kad „Vilnis“, kuri gyvena Stalino smegenimis, nori kitus palaikyti nesveiko proto. Kad tai darbas bolševikū, kas buvo rodyta, yra aiškiau, negu aišku, nes kiekvienas vaizdas yra šimtu ir tūkstančių liudininkū patvirtintas, be to, mes patys matėme ir pergyvenome. Rodomi teroro vaizdai tai tik 3-4 paskutinių dienu bolševikū siautėjimo nekaltū aukū dalis (1941 birž. 20-26 dienomis). Šių vaizdū autentiškumą perems visa tuo laiku buvusi Lietuvos visuomenė. Tai patvirtins 80.000 tremtinių, kuriū tarpe yra buvusių komunistū, kurie antru kartu nebelaukė savo „draugū“ bet pasilikę gyventi pagal sąžinę, — jie visi neduos mums apsilenkti su tiesa. Rodomi faktai, kuriais ne vienās komunistas Lietuvoje neabejotū, bet čia Amerikoje tos tiesos bijosi svetimųjų tarnaū, kurie savo silpnavališkumą ir melū nori mums primesti. Jie nori primesti mums, kurie dėl tėvū krašto aukojom viską, kurie turime kul-kū pėdsakus (Red. pabrauktai) nuotū pačių okupantū, kuriuos jie garbina. Mums nerūpi niekas kita, kaip tik kas lietuviška ir gryna nors ir skaudū tiesa.“

Vyt. Beleckas savo atsakymą Amerikos lietuviams komunistams baigia: „Kas netiki mums dabar, esame tikri tikės vėliau, kada pasaulyje bus nukelta Maskvos geležinė uždanga, po kuria slepiasi nekaltas kankinių kraujas, didžiausia apgaulė, smurtas, pridengtas gražia idėja ir propaganda. Tikiu, kad Amerikos Lietuviška visuomenė atskirs grūdū nuo pelū ir nesileis „Vilnies“ ir „Laisvės“ klaidintojams ilgai vedžioti už nosies.“

Atsisveikinome su dideliu pabaltiečių bičiuliu

S. m. kovo mėn. 29 d. Baltijos Universitetas atsisveikino su savo nuosirdžiuoju globėju Mr. Robertu Riggle, kuris buvo Universiteto Principal Welfare Officer pareigose nuo UNRRA Team 289.

Tur būt ne viena asmenybė pabaltiečių studentū tarpe nebuvo tiek populiari, kaip Mr. Riggle. Mes buvome liudininkai jo nepaprasto užsidedimo ir energijos, kuriant šią pabaltiečių aukštojo mokslo istaigą. Galima drąsiai teigti, kad jei ne Mr. Riggle pasišventimas ir kartais nepaprastos pastangos, Baltijos Universitetas nebūtū buvęs įkurtas. Tuo būdu Mr. Riggle vardas bus įrašytas aukso raidėmis trijų Pabaltijo tautū kultūros istorijoje. Kam teko turėti reikalū su Mr. Riggle, tas liks nuojautiniu ju draugu. Jis yra amerikietis, didelis demokratas, didelis erudicijos žmogus. Karui pasibaigus, jis istojou UNRRA-os tarnybon kurioje matė dirvą filantropiniam darbiui. Čia jis ir griebėsi Baltijos Universiteto kūrimo. Jo nuopelnū Universitetui labai neįmanoma įvertinti. Jam nesvarbu buvo tautybės, jam rūpėjo tik mūsų švietimas. Reta yra žmoniū, nuostabiai tikrai supratusių mus, mūsų dabartinę padėtį, mūsų siekimus. Mūsų interesus jis statė aukščiau už savo. Jis anksčiausiai keldavosi, vėliausiai guldavou. Mūsų reikalais jis važinėjo į Berlyną, lankėsi Kontrolinėje Komisijoje Vokietijai, kalbėjo per radiją, rašė straipsnius pasaulinei spaudai ir raštus plačiai žinomiams universitetams. Jo žalsvajū „džiopa“ puikiai pažinojo kiekvienas Akademienio Miesto gyventojas. Su kiekvienu sutikuoju jis mielai pasisveikindavo, maloniai pasikalbėdavo. Toks tai buvo Mr. R. Riggle.

Paskutinę dieną, prieš išsiskirstant Velykū atostogū, Universitetas suarošė kuklias išleistuves. Didžiama studentū (nors ir turėjo galimybes) specialiai neišsivažinėjo ir likosi išleistuvėms.

Atsisveikinimo kalbą pasakė Universiteto Prezidentas prof. F. Guibis. Išvykstantiam jam Universiteto vardu įteiktas meniškās adresas. Be to, išreiškė padėką ir atsisveikino visū trijų tautybių rektorai ir savū tautybių studentū vardu, tautybių Atstovybių pirmininkai. Pabaltiečių profesoriū, buvusių Amerikoje, vardu įteiktas puošnus adresas.

Po oficialios dalies sekė Mr. Riggle garbei meninė dalis. Dainavo Operos solistas prof. Vl. Ivanauskas, smuiku pagrjo prof. St. Kairys. Jiems akomponavo stud. J. Svedas. Toliau dainavo latvių studentū choras. Giliai sujaudintas Mr. Riggle padėkojo mieliesiems savo draugams už iškilmes ir pareiškė, kad pabaltiečių jis niekuomet nepamiršias. Grįžęs į Ameriką ir sutikęs ar išgiręs kalbant estiskai, latviskai ar lietuviškai, kad ir mažiausia vaiką, jis visuomet sustosias... Atsikreipęs į prieky kabojusias Pabaltijo Valstybių insignijas, pasižadėjo likti amžinu pabaltiečių draugu ir kovotoju už Pabaltijo tautū laisvę. Jo žodžiai palydimi galingu „Gaudėmuis“.

Vakare, jaukiame pobūvyje, prie cuklių vaišiū, dar kartū buvo pasidailinta mintimis su didžiuoju mūsų draugu.

Toku būdu Mr. Robertas Riggle paliks mūsų atmintyje, kaip vienas didžiųjų pabaltiečių kultūros draugu ir tauriųjų JAV demokratijos piliečių.

Jūrų karo pajėgos Viduržemio jūroje

BBC žiniomis, ši mėnesį „pusiausvyros sargybos reikalais“ į Viduržemio jūrą išplaukia JAV lėktuvnešis „Leyte“ ir 3 lengvieji kreiseriai, be to, 6 kontrtorpedininkai. Čia pridėdama „Carrefour“ pastaba:

Viduržemio jūros regionio valstybės turi tokius karo laivus:

Italija: 2 šarvuočius, 4 kreiserius, 4 kontrtorpedininkus, 6 torpedininkus, 20 korvečių.

Prancūzija: 1 šarvuotį, 1 seną lėktuvnešį, 3 sunkiuosius kreiserius, 7 lengvuosius kreiserius, 25 kontrtorpedininkus, 23 povandeninius laivus, ir 1 vilkstiniū apsaugos lėktuvnešį.

Ispanija: 1 sunkiųjų kreiserį, 3 lengvuosius kreiserius, 22 torpedininkus ir 4 povandeninius laivus.

Jugoslavija: 3 senus torpedininkus, 2 povandeninius laivus ir 6 greitilaivus.

Graikija: 1939 metais turėjo 1 sunkiųjų kreiserį, 1 lengvąjį kreiserį, 10 kontrtorpedininkų, 13 torpedininkų, 6 povandeninius laivus. Iš to skaičiaus per karo veiksmus neteko: 5 kontrtorpedininkų, 11 torpedininkų, ir 4 povandeninių laivų, bet iš D. Britanijos gavo 7 kontrtorpedininkus ir 2 povandeninius laivus.

Turkija: 1 seną kreiserį, 2 senus lengvuosius kreiserius, 8 naujus

kontrtorpedininkus ir 6 povandeninius laivus.

Jei visų kitų Viduržemio jūros regionio valstybių karo laivynai yra silpni, tai D. Britanija, sunaikinusi Vokietijos ir Japonijos jūrą pajėgas, kiekvienu metu gali ten pastūti tokį savo laivyną: 10 šarvuočių, 8 sunkiuosius ir 20 lengvųjų lėktuvnešiū, 10 sunkiųjų ir 37 lengvuosius kreiserius, 100 linijinių kontrtorpedininkų ir 100 vilkstiniū saugoti kontrtorpedininkų, be to 60 povandeninių laivū.

TSRS jūrų pajėgos nėra žinomos, bet spėjama, kad ji turi: 3 šarvuočius, 2 vidutinio dydžio lėktuvnešius, 10 kreiseriū, 125 torpedininkus, ir 90 povandeninių laivū. Šitos pajėgos yra suskirstytos į 4 grupes ir jų sukoncestravimas neįmanomas. Kadangi D. Britanija turi stiprias aviacijos bazes Maltoje, Kipre, Palestinoje, ir Egipte, Rusija greičiausia nesurizikuos Turkijos pulti iš jūrū.

JAV į Viduržemio jūrą gali pasiūsti pagelaujama karo laivų skaičių. Šiuo metu jau nemaža jų „manevruoja“. Tad, rodos, Rusijai Viduržemio jūra yra antraeilis tikslas, o pretenzijos į sąsiaurus — mainų moneta.

Mūsų akademines bendruomenės nariū

PROF. DR. JURGIUI KRIKŠČIŪNUI

mirus, liudinčiai šeimai ir giminėms gilia užuojautą reiškia

Baltijos Universiteto lietuvių mokomasis personalas

Mirus

PROF. DR. JURGIUI KRIKŠČIŪNUI,

jo šeimai ir giminėms liūdesio valandoje reiškiame nuosirdžiausią užuojautą.

Lietuvių Tautinis Ansamblis

Mirus

JONUI EIDUKEVIČIUI,

jo žmonai Magdalenai Eidukevičienei ir p. p. Gaidžiūnams reiškia gilia užuojautą

Gavėnų ir Draugelių šeimoms.